

NAŠE PLANINE

GLASILO PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE

GODINA III.

1951

BROJ 1

Planinari, poduprimo akciju sakupljanja dobrovoljnih doprinosa za izgradnju planinarskih domova!

Financijsko osamostaljivanje fiskulturnih organizacija koje se energično provodi, kako radi opće štednje, tako i radi razvijanja inicijative fiskulturnih organizacija za promalaženje vlastitih sredstava, primora je sve sportske organizacije, pa prema tome i Planinarski savez Hrvatske, da poduzme mјere kako bi pribavio vlastita sredstva za izgradnju i obnovu planinarskih domova.

Osim članarine, prihoda od priredbi, prodaje značaka, sakupljanja ljekovitog bilja, izrade rekvizita i t. d. Savez je odlučio da upriči u 1951. godini u jednu veliku akciju sakupljanja dobrovoljnih doprinosa za izgradnju domova. Ta će akcija biti jedan od glavnih prihoda za pokriće investicionih izdataka Saveza. Akcija će se provesti na slijedeći način:

Savez je dao tiskati 10.000 komada (deset serija à 1000 brojeva) lijepih i ukusnih uplatnica na doprinose u iznosu od Din 200.—, što u ukupnom iznosu čini Din 2,000.000.—. Te uplatnice izdavat će se na ime uplatioca doprinosa i biti providene štampiljom Saveza i potpisom predsjednika Saveza.

Osim toga tiskane su male uplatnice i to 300.000 komada po Din 20.— u blokovima po 100 komada (t. j. 3000 komada blokova à 100 komada) u ukupnom iznosu od Din 6,000.000.—. Dakle cijelokupni iznos tiskanih uplatnica iznosi Din 8,000.000, a čini jednu polovinu investicionog plana Saveza za 1951. godinu, dok će se druga polovina namaknuti iz ostalih izvora. Navedeni investicioni plan za 1951. godinu predviđa izgradnju i obnovu 22 planinarska doma i kuće.

Uplatnice će biti razaslane svim planinarskim društvima, koja će ih raspačavati među ljubiteljima planinarstva, te polovinu dobivenih iznosa doznačivati Savezu. Dobivene iznose Savez će stavljati u centralni investicioni fond i upotrebljavati prema investicionom planu za 1951. g., kako za dovršenje započetih, tako i za izgradnju planom predviđenih novih objekata, imajući prilikom raspodjele svakako u vidu i zalaganje i uspjeh pojedinog društva u toj akciji.

Drugih pak 50% iznosa zadržava društvo i stavlja u svoj fond za investicije. Iznosi iz fonda za investicije ne smiju se trošiti u nikakove druge svrhe osim za planinarske domove i to uz pismenu saglasnost građevinske komisije Saveza, koja i inače već mora da

odobrava sve planove izgradnje domova. Na taj način će Savez pomoći društvima da dođu do početnih finansijskih sredstava za izgradnju odnosno popravak i dovršenje svojih domova.

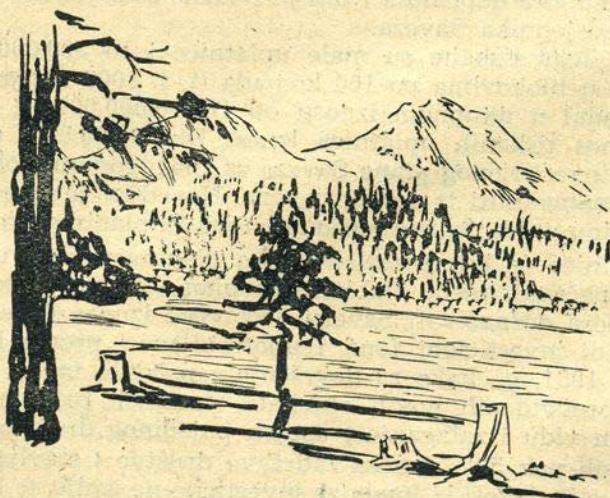
Akcija se ima završiti najkasnije do 30. IX. 1951. godine, a završit će se i prije, ako sva društva pristupe s ljubavlju i zdušno izvršavanju tog zadatka. O samom toku akcije vodit će se točna evidencija i statistika po društvima, koja će se svakog mjeseca objavljivati u »Našim planinama«. To će se vršiti u obliku jednog statističkog pregleda, iz kojeg će biti vidljivo, koliko je jedno društvo u toku proteklog mjeseca sakupilo doprinosa, ubralo članarine, te upisalo novih članova.

Duh takmičenja koji će povodom izvršavanja ovog zadatka, a s tim u vezi i sakupljanja članarine, zavladati među društvima, treba da društva prenesu na svoje članove. Smatratи će se da je jedan član postigao potpun uspjeh, ako raspača tokom trajanja akcije uplatnica u iznosu od Din 2000.—. Imena tih najaktivnijih planinara biti će posebno objavljivana.

Započimanjem ove prve akcije u vezi sa osamostaljivanjem, naš Savez odlučno pristupa rješavanju problema ostvarivanja kako vlastitih investicionih sredstava, tako i pružanja pomoći društvima u osnivanju njihovih investicionih fondova. Na planinarima je, da tu akciju prihvate i ostvare kao i sve slijedeće akcije, koje Savez priprema u tom smislu, kao što će biti: sakupljanje ljekovitog bilja, dobrovoljne planinarske radne akcije i t. d.

Naravno je, da će narodna vlast, iako Savez osigurava financijska sredstva, i dalje svojom brigom i pomoći oko izgradnje planinarskih i uopće fiskulturnih objekata, osiguravati materijalnu bazu planinarskog pokreta.

I. P.

Vrste snijega

Upotreblom skija, planine se zimi sve češće posjećuju, pa je stoga od interesa i za skijaše i za planinare, koji se bave zimskom alpinistikom, poznavanje različitih vrsta snijega, kao i promjena, koje na njemu nastaju uslijed različitih meteorooloških odnosa.

Poznavanje vrsti snijega bit će od koristi skijašima kod upotrebe različitih maziva za skije, a na terenu za svladavanje tehnike skijanja, dok će planinarima koristiti da se što bolje upoznaju sa snijegom, s kojim su tako često u najbližem dodiru.

Za pojedine vrste snijega, koje spominjem u svom izlaganju, nisam našao specijalnih izraza na hrvatskom jeziku, pa sam katkada morao upotrebiti doslovni prijevod. Potrebno je svakako naći izraze za pojedine vrste snijega kako bi mogli što pravilnije popuniti prazninu koju imamo kod njegovog opisivanja.

Posljednjih godina započela su naročito u Švicarskoj sistematska ispitivanja o oblicima snježnih kristala, o klasifikaciji vrsti snijega, snježnim slaganjima i uvjetima u kojima se stvaraju snježne lavine. Prilikom tih istraživanja pokazala se glavna poteškoća u tome, što je trebalo odstraniti sve temperaturne kao i druge izvore smetnja, radi kojih bi prirodna svojstva snijega mogla pretrpjeti kakvu promjenu. Poznati su svojim radovima istraživači snijega H. Bader, R. Haefeli, E. Bucher i M. de Quervain, koji su ustrajnim radom uspjeli da razjasne mnoga do sada nepoznata svojstva snijega. Koristeci se njihovim rezultatima, kao i onima poznatog istraživača snijega W. Paulcke-a, nastojat ću da obuhvatim što veći broj vrsti snijega, koje naročito susrećemo prigodom našeg duljeg boravka u visoko-alpskim predjelima.

Pod snijegom podrazumijevamo sve one krute »producte ispadanja« atmosfere, koji se stvaraju slobodno u zraku kod temperature ispod 0° C i pokazuju isključivo kristaličnu strukturu. Temeljni oblik ledenih kristala je heksagonalan i on ostaje sačuvan usprkos izvanrednoj raznolikosti oblika. Promatrajući snježne kristale, koji lepršajući padaju na tlo, opažamo da među njima ima jednostavnih stupičastih prizma, kristala bočastog oblika, igličastih oblika, jednostavnih punih pločica, pločica sa nastavcima, te mnogobrojnih zvjezdica različitih veličina.

Trebamo svakako razlikovati ovaj *snijeg koji nastaje u zraku od snijega na zemlji* (odležanog snijega), koji često već kod svojeg slaganja pokazuje promjene uslijed isparivanja, topljenja i stvaranja kapljica i zrnaca. Najjačim promjenama svakako je podvrgnut snijeg koji leži na tlu. Prilikom padanja različiti oblici snježnih kristala slažu se pojedinačno ili u pahuljicama, ako se za vrijeme padanja spoje sa susjednim kristalima.

Naslaga snijega može nastati uslijed saganja novo napadalog snijega, a u planinskim predjelima i premještanjem snijega uslijed

djelovanja vjetra. Novo napadali snijeg, za razliku od zrnatog starog snijega, ima mnogo zamršeniju i zatvoreniju strukturu. Kod zrnatog starog snijega postoji znatno veći zračni prostor između pojedinih kristala. Snježni kristali, koji napadaju na tlo, nikada ne ostaju ležati onako kako su se najprije složili, već pod utjecajem mehaničkog tlaka gornjih slojeva »sjedaju« (talože se), pa se uslijed toga pokazuju slojevi. Jasno je, da temperatura u blizini 0°C i jaki vjetrovi pro-uzrokuju zguščavanja, a niska temperatura i tišine rahlija slaganja snijega. Prema tome u jednom prerezu kroz naslagu snijega može biti suhi ili mokri, rahli ili tvrdi snijeg. Od površine prema tlu, t. j. u pravcu porasta starosti snijega, opaža se općenito jače izobličenje zrnaca. U sloju dolazi prije svega do izražaja vremensko pojavljuvanje perioda oborina, pri čemu kod slaganja meteorološki uvjeti daju pojedinom sloju svoja obilježja. Zguščavanje napadalog snijega na tlu teče polagano. Među kristalima se stvaraju obostrana tlačenja; nestaju prvobitni zvjezdoliki i prizmatički oblici, a nastaju uglavnom više ili manje ku glaste tvorevine u kojima se zadržala heksagonalna građa. Promjenu koja se kod snijega događa u vremenu poslije slaganja ili otpuhivanja nazivamo *metamorfozom*. Brzina metamorfoze ledenih kristala u velikoj mjeri ovisi o prirodi tla, meteorološkim odnosima (naročito o temperaturi) i mehaničkim uvjetima. Kod temperature u blizini 0°C metamorfoza se odvija mnogo brže nego kod niske temperature.

Prodot metamorfoze je fini zrnati agregat: mali kristali su potpuno zaokruženi, a veći pokazuju još kristalografske elemente površine. I sila teže ima učinka u tom procesu, jer ona stalno djeluje na zguščavanje strukture, što se može lako opaziti na taloženju naslage snijega. Ako je podloga nagnuta, dolazi do laganog puzanja, koje pokazuje plastičnu deformaciju strukture zrnaca.

Pogledamo li prerez kroz snježni pokrivač, naći ćemo već spomenute nizove slojeva od sasvim različitih vrsti snijega. Prema najnovijim istraživanjima razlikujemo slijedeće glavne vrste snijega: *novi snijeg, stari snijeg i osobite vrsti snijega*.

A. Novi snijeg

Sve one vrsti snijega, koje pri svom slaganju zadržavaju prvo-bitni oblik (leđene iglice, snježne zvjezdice i pločice) nazivamo *novim snijegom*. Novi snijeg nije zrnat, rahle je strukture sa puno pora u kojima se nalazi zrak, i pojavljuje se samo u gornjim slojevima. Podvrste novog snijega su slijedeće:

»Živi snijeg«, koji pada najčešće bez vjetra i slaže se mirno i rahlo na postojeću podlogu. Ova vrst snijega je pjenasta, lagana i sastoji se od isjeckanih iglica i prizma, a pada kod temperature niže od -10°C , dakle kod velike hladnoće. »Živi snijeg« je lagano lepršav bez uzajamnog prianjanja kristala, te 1 m^3 teži $10-50\text{ kg}$. Snijeg je tako lagan i nevezan, da pri dodiru ruke bježi, sa lopate se skliže, a dade se otpuhnuti ustima.

Kora nastala djelovanjem vjetra

Ova se vrst snijega u Švicarskoj naziva »divlji snijeg« (»Wildschnee«), ali smatram, da u našem jeziku mnogo bolje odgovara izraz »živi snijeg«.

Porastom temperature mijenjaju se i oblici kristala, te se pojavljaju i pahuljice koje su tim veće, što je temperatura bliže 0° C. Ledeni kristali, koji padaju pojedinačno ili u malim pahuljicama, kod relativno niske temperature (-2 do -10° C), talože se na tlo kao »suhu sipku snijeg«, nama poznatiji pod nazivom »pršić«. Prostorna težina ove vrsti snijega je veća (1 m^3 teži 50 — 100 kg). Ako skijaš velikom brzinom presjeca »pršić« ili pravi nagle zaokrete, onda se »praši«. Za skijaše je zaista najidealnija vožnja, ako na postojeću tvrdnu naslagu snijega padne do 6 cm novog »pršića«.

»Mokri snijeg« (mokri sipki snijeg) pada kad je temperatura u blizini 0° C ili je čak prelazi, i stvara velike pahuljice. Riječ »pahuljica« već sama ukazuje na vunasti sastav. »Mokri snijeg« nepoželjan je za skijaše, jer se lijepi i hvata za skije. On se kotrlja, stišće i pravi »snježne valjke« kod gibanja niz strminu. Već prema sadržaju vode 1 m^3 teži 200 — 700 kg. U Gorskem Kotaru veoma je česta pojava, da uslijed brzog nadolaska toplijih zračnih struja prelazi i »pršić« kratko poslije slaganja u »mokri snijeg«.

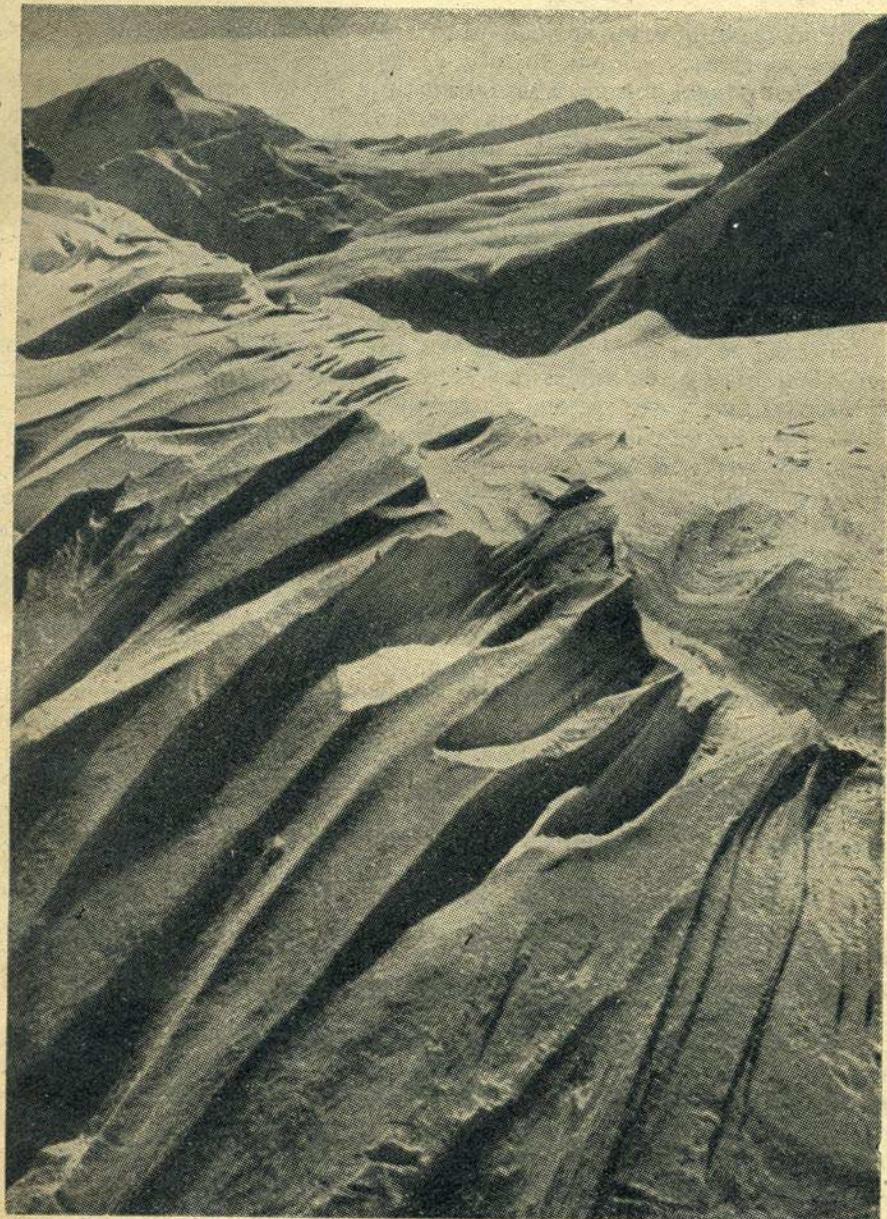
»Vjetrom stlačeni snijeg« (Windbrett) je sitno zrnati, relativno tvrdi i lomljivi snijeg. Nastaje najčešće na privjetrini kod jačeg i olujnog vlažnog vjetra, a njegov sadržaj vode bitno pridonosi da se pojedina zrnca snijega slažu u manjim i gustim nepravilnim slojevima. Ova vrst snijega ima bijeli mlječni izgled i na gornjoj je površini bez sjaja. Već kod padanja snijega novo nastali »vjetrom stlačeni snijeg« pokazuje zaokruženja zrnaca, dakle stadij metamorfoze, koji odgovara starom snijegu (metamorfoza za vrijeme slaganja).

»Vjetrom stlačeni snijeg« nastaje također i bez padanja snijega, uslijed prenosa snijega vjetrom, te učvršćivanja gornjeg sloja snijega. U planinskim predjelima zbog stalnog jakog djelovanja vjetra nalazimo svagdje čvrste snježne naslage, koje se pojavljuju na cijelom obronku ili samo lokalizirano.

B. Stari snijeg

U odležanom snijegu ne zapažaju se više zvjezdoliki i štapićasti oblici i skeletaste vrste, već su zrnca više okruglasta sa određenom veličinom. Ova vrst preinačenog snijega zove se »stari snijeg« (Firn). Prema novijim rezultatima istraživanja mogu se razlikovati zrnca do 2 mm promjera (sitno i srednje zrnati »stari snijeg«) i zrnca preko 2 mm (grubo zrnati »stari snijeg«). Interesantno je kod starog snijega, da on bez obzira kojoj vrsti veličina snijega pripada, posjeduje različita svojstva. Tako ima zrnaca bez ikakve povezanosti (rahli sloj), više ili manje stisnuta zrnca (mekani, srednje tvrdi i tvrdi sloj).

U srednjim slojevima snježnog pokrivača nalazimo najčešće »sitno zrnati stari snijeg«, a pretežno u donjim slojevima »grubo zrnati stari snijeg«.

Vjetrom stlačeni snijeg na gorskom grebenu

C. Osobite vrsti snijega

Pod osobite vrsti snijega ubrajamo: »koru na površini snijega uslijed topljenja«, »koru nastalu djelovanjem vjetra«, »ploveći snijeg«, »površinski mraz«, »hladetinasti« i »gnjili snijeg«.

Nastupom toplijeg perioda vremena ili uslijed zračenja, stvara se na površini snijega voda, koja se pri ohlađivanju (naročito noću) zamrzne u šupljinama između pojedinih ledenih kristala i stvara »koru na površini snijega uslijed topljenja« (Sonnen-Harst). Ova tanka ledena prevlaka snježnog pokrivača može postati i tanka ledena ploča koja jako reflektira svjetlost. Jaku refleksiju možemo opaziti pri visoko-alpskim skijaškim usponima, kada nam sunce obasja obročak, koji je pokriven korom na površini uslijed otapanja.

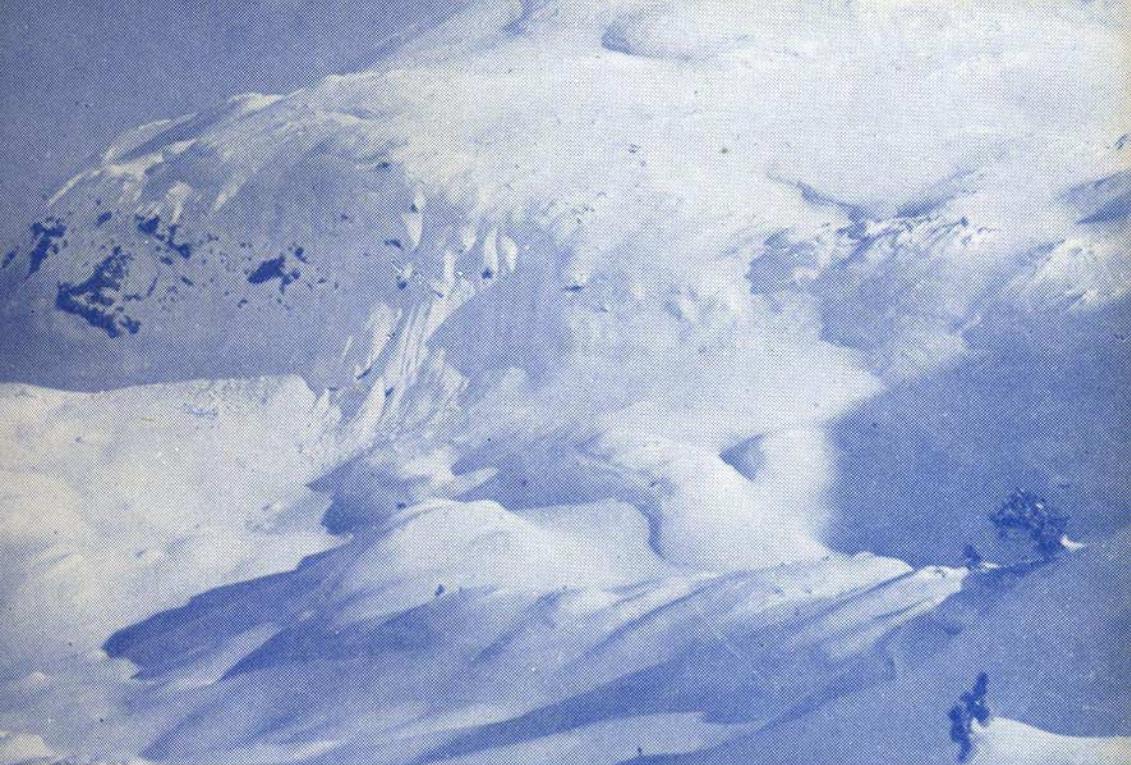
Skijaš se na ovoj vrsti snijega skliže razvijajući pri spuštanju sve veću brzinu, te dolazi do čestih padanja uz lomljenje skija; — dakle kod ove vrste snijega potreban je oprez.

»Kora nastala djelovanjem vjetra« (Wind-Harst ili Windharscht) nastaje tako da se postojeći snijeg uslijed vjetra na površini stisne u tvrdnu koru ili koru bez sjaja. Uslijed trajnog djelovanja vjetra stvaraju se na površini snijega često u velikim razmacima rebrasti tragovi i valoviti oblici zapuha. Ispod »kore nastale djelovanjem vjetra« taloži se često rahlji snijeg, tako da među njima nastaje šupljina. Prodiranje u »koru nastalu djelovanjem vjetra« za skijaša je veoma neugodno, te kod spuštanja prouzrokuje padanja sa posljedicama iščašivanja ili čak preloma.

Usparivanjem malih zrnaca »starog snijega« stvara se vodena para, a iz ove opet ledeni kristali koji izgrađuju »ploveći snijeg« (grubo zrnata vrst snijega). Radi se dakle o procesu sublimacije. Voda pri tome ne djeluje. Postojeća zrnca »starog snijega« služe samo kao nastavak za stvaranje nove tvorevine kojoj je Paulcke dao naziv »dubinski mraz« (Tiefenreif) ili »ploveći snijeg« (Schwimmschnee). On ima porozitet 67—78% i sastoji se od nekoliko milimetara velikih šupljih peharastih i prizmatičkih oblika. Povezanost pojedinih kristala je veoma mala, a kod malih smetnja gotovo nikakva. I ostala svojstva »plovećeg snijega« pokazuju ekstremne vrijednosti: veličina zrnaca i propustljivost zraka je veoma velika, a plasticitet je veoma malen.

Kao »ploveći snijeg« stvara se u ledenim špiljama i još jedna osobita vrst snijega »površinski mraz« (Oberflächenreif). On nastaje sublimacijom na hladnoj površini snijega i pokazuje često veoma velike i izrazite pločaste, rjeđe peharaste, oblike kristala. »Površinski mraz« izaziva jako svjetlucanje snježnih kristala koji su obasjani sunčevom ili mjesecčevom svjetlošću.

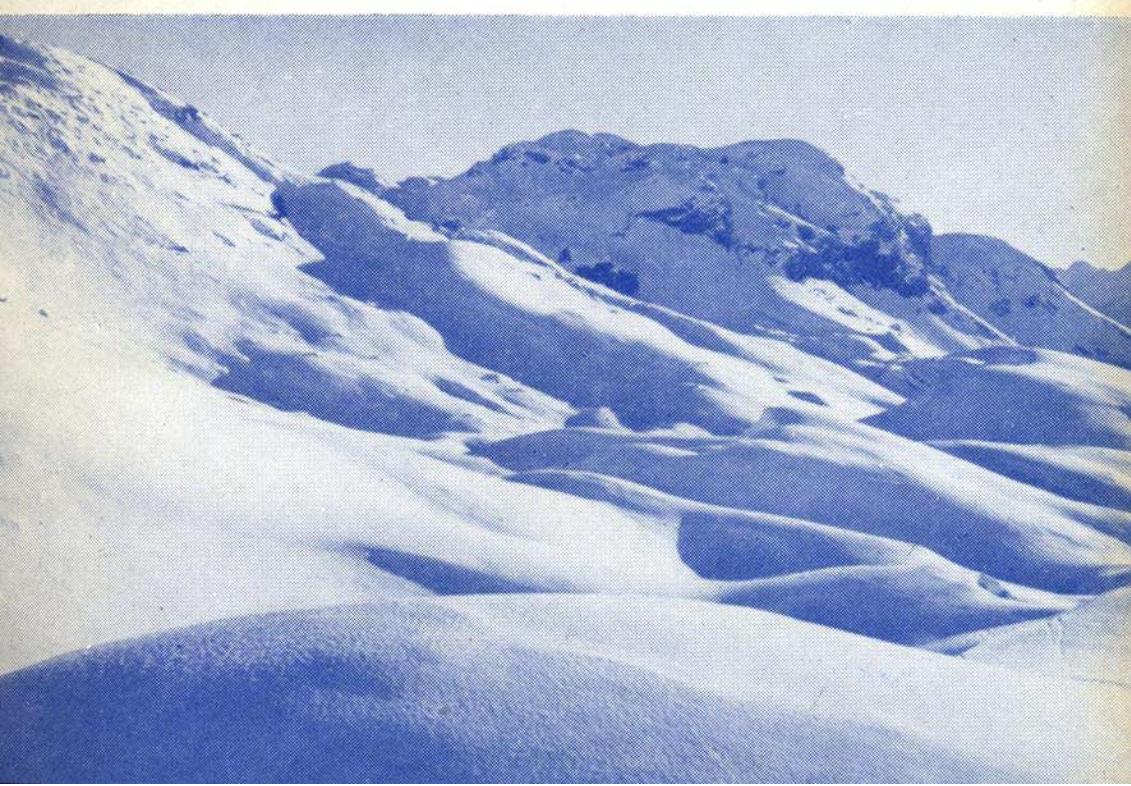
Uslijed poremećenja, izazvanog prodiranjem vode koja se otapa, oko pojedinih zrnaca stvara se ledeni sloj koji kod ponovnog smrzavanja pospješuje rast ledenih zrnaca. Ovaj se vlažni krupno zrnati stari snijeg, koji se zapaža pri zguščavanju površine snježnog pokrivača zove »hladetinasti snijeg« (Sulzschnee). U proljetnim mjesecima prodire poremećenje još dublje, tako da se noćnim ohlađivanjem ne smrzava cijela mokra snježna masa, već se na površini stvara

Čvrsnica: Dio Marnice

Čvrsnica: Perov stan sa Tumbom

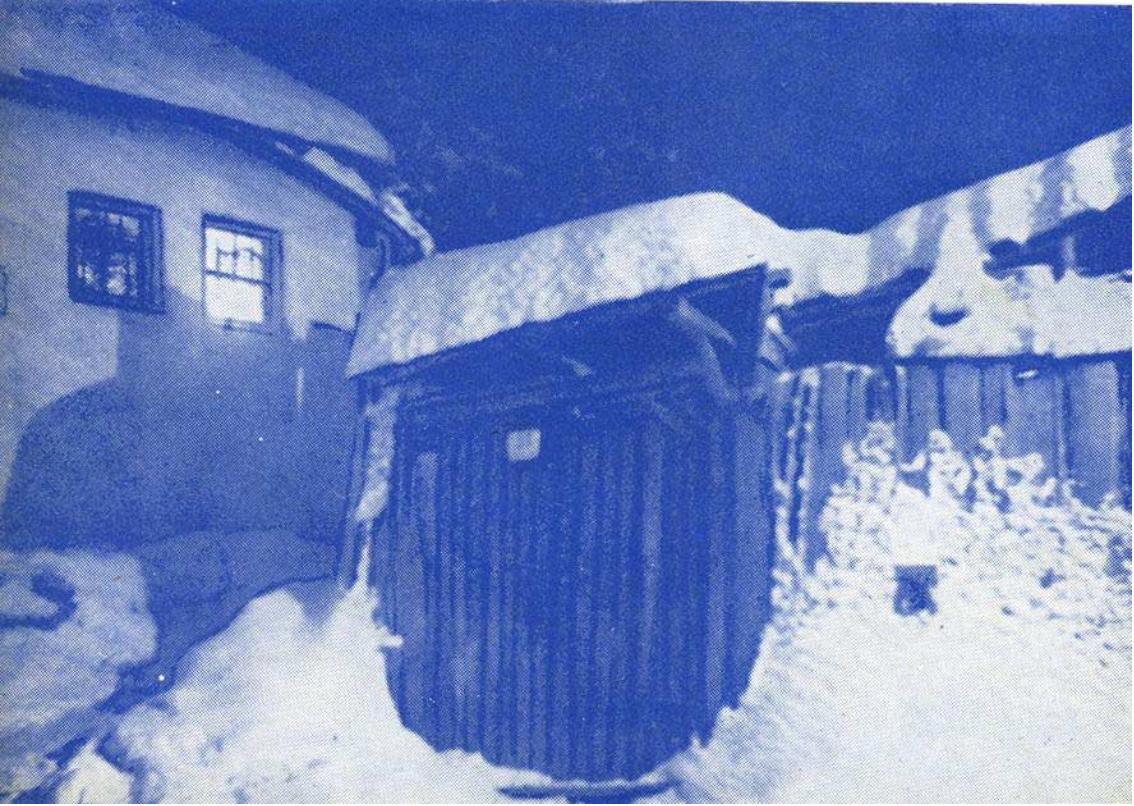
Foto: J. Plaček

Zimska noć

Foto: J. Plaček

tanka ledena kora. Hodajući po takvoj ledenoj kori čovjek je probija i upada u mokri rahli snijeg i tada se govorи o »gnjilom snijegу« (Faulschnee).

U planinskim je predjelima za prenošenje snijega od velike važnosti oblik predjela, t. j. položaj grebena prema prevladavajućem smjeru vjetra. Često se u planinskim predjelima zapažaju »snježne strehe« i »snježna rebra«, koja su uvjetovana snažnim strujanjem zraka. Stvaranje »snježnih streha« i »snježnih rebara« uvjetuje gustoća materijala, brzina vjetra i trajanje djelovanja. Najljepše oblike »snježnih rebara« možemo zapaziti na planinskim sedlima, a »snježnih streha« na visoko-alpskim grebenima.

Nakon što smo se upoznali sa vrstama snijega, biti će potrebno da se u jednom drugom izlaganju upoznamo i sa mnogobrojnim drugim popratnim pojavnama snijega, a naročito sa uzrocima puzanja i rušenja ogromnih snježnih naslaga u obliku lavina.

Petar Kleut:

Jedan dan na Južnom Velebitu

Lički planinari imaju zaista divnih prilika da naprave za svega jedan ili dva dana vrlo zanimljiv izlet. Blizu su im i Plitvička jezera, i Primorje, i vrhovi kršnog Velebita. Oni te prilike dobro koriste. Među uspjele izlete članova društva »Visočica« spada svakako i izlet na Južni Velebit, učinjen početkom ove jeseni.

Od željezničke stanice Medak do podnožja Velebita ima nepun sat hoda. Grupa od dvadesetak planinara hita od stanice preko Medačkog polja, da bi se što prije dohvatiла planine, jer želi da za svega desetak sati obide vrhove Južnog Velebita, vidi more i vrati se na konak u Gospić. Nedjelja je. Mečani radoznalo proviruju za šarolikom grupom planinara, u kojoj ima dobar dio žena, starijih ljudi sa štapom u ruci i jedno dijete od devet godina.

Sa Medačkog polja lijepo se vidi sav Južni Velebit od najviših vrhova do podnožja. Posred strmih padina proteže se, kao neki pojас, bijeli niz stijena. To su Kukovi. Kad ih promatraste sa Ličkog polja čini se da je to neki ogroman zid, kroz koji teško da se može naći neki prolaz. Prolaza kroz Velebitske Kukove sa ličke strane zaista i nema mnogo. Konjska staza, kojom se iz Metka izlazi na prijevoj između Badnja i Babina Vrha i dalje za Starigrad-Paklenicu, spada u red boljih i razmjerno lakih staza, premda na Štirovcu dostiže visinu od preko 1400 m.

Jedan od medačkih planinara pokazuje na bijelu pjegu tik iznad Kukova, koja se jedva zamjećuje sa Medačkog polja. To je ostatak zida od crkvice Sv. Ivana, čudnog svetišta u koje su nekad Hrvati i Srbi iz cijele Like dolazili ljeti o Sv. Ivanu, da iz bunara pored crkvice uzmu svete vode koja sve liječi. Slušajući zanimljivu legendu o tome kako je i zašto je negdje krajem 18. vijeka podignuta ova

crkvica na visini od oko 1100 m, ubrzo stižemo na podnožje Velebita i zaazimo u hladovinu guste bukove šume.

Počinje uspon. Poslije pola sata penjanja staza izvodi na malu zaravan sa izvorom. Kad se ne bi toliko žurili, našli bi ovdje u blizini divnih crnih kockastih kristala (pseudomorfoza limonita i pirita). Geolozi kažu da tu izbijaju karbonski slojevi, koji inače u kršu nisu česti. Ne zadržavajući se na izvoru, penjemo se slijedećih sto metara i stižemo na Počivala, gdje je raskrsnica planinskih staza.

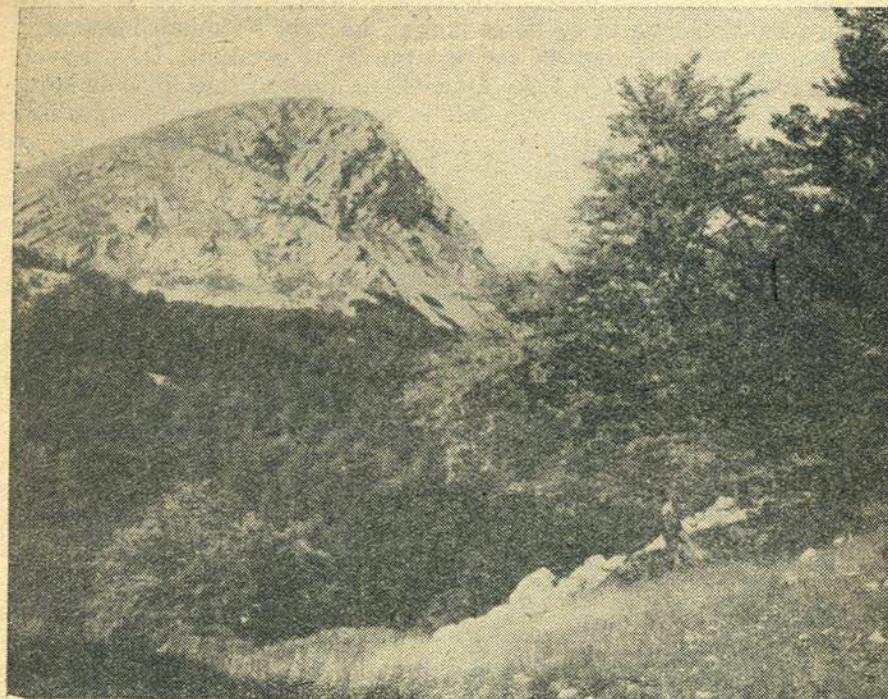
Devetgodišnji planinar Goga Mundvajl iz Gospića na vrhu Badnja (1639 m) —
U pozadini Vaganjski Vrh (1798 m), najviši vrh Velebita

Foto: P. Kleut

Sa njih je lijep pogled na Ličko polje i mjesto je zaista pogodno za odmor. Odatle, pa sve do nad Kukove, uspon je dosta strm i staza je prilično kamenita. Kolona ide umjerenom brzinom, a raspoloženje je odlično.

U blizini podnožja Mijalčina Kuka za časak se zaustavljamo da bi pogledali Puhaljku. Iz jednog otvora u kamenu puše hladan vjetar. U svako doba godine izvire tu podjednakom snagom struja hladnog zraka, koji po svoj prilici »ponire« u neku pećinu na gornjem dijelu Velebita, pa pošto se ohladi i zgusne, propada kroz dugačke podzemne šupljine do ovog otvora, izlazeći tako u niže slojeve uzduha koji su zagrijaniji i zbog toga rjedi. Čudan mijeh. Nitko ne pamti da je Puhaljka kada prestala puhati ili da ju je zatrpano snijeg.

Za nepuna dva sata penjanja savladan je najteži dio staze. Stižemo na mjesto zvano Marasov križ. Gomila kamenja pored staze i visoki križ od smrčevine označuju mjesto na kome je sahranjen neki Maras, koji je negdje prije pola vijeka umro ovdje od studeni, idući iz Primorja u Liku po hranu. Prelazimo Pločice i dohvaćamo se položite staze, koja od Kukova vodi kroz dugačku razvalu do pod sam Badanj. To je najugodniji dio puta. Po skoro ravnom tlu staza nas vodi kroz visoku bukovu šumu od jednog proplanka do drugog.

Južni Velebit: Badanj (1639 m)

Foto: E. Rakoš

Na prvom proplanku, zvanom Dusina poljana, odmorismo se malko, pa krenusmo dalje. Kad smo za pola sata izbili na drugu nešto prostraniju poljanu, Grubišin Do, svi smo stali za časak iznenadeni. Poljana je izgledala kao maščas uzorana. Tko li je tu došao da ore? To se veliki čopor divljih svinja navraćao ovamo nekoliko prethodnih noći, rujući zemlju da bi pronašao korijenje. Dva-tri planinara, koji su inače lovci, jedva se odvojili od ovih svježih tragova divljači. Oni su pažljivo promatrali blato oko izvora i potočića, da bi otkrili tragove medvjeda, kojih se u zadnje vrijeme zapazio priličan broj u ovom dijelu Velebita.

Podne je već bilo prošlo kad smo stigli na Štirovac i ručali kod hladnog planinskog izvora na ravnoj livadi podno samog Badnja. Svi su bili voljni da se poslije obilatog ručka мало odmore, ali je za

odmaranje bilo malo vremena. Dok su se ostali odmarali, jedan mlađi planinar, učenik geološke srednje škole, pronašao je u blizini poljane komade nekog vrlo teškog kamena crvenkaste boje. Dokaz da ima gvozdene rude su i naslage zemlje crvenice (terra rossa) pored livade, uz potocić, kojoj boju daje oksid gvožđa. Ovdje inače izbijaju na površinu rebeljski slojevi, dok su svuda oko sve same stijene srednjeg trijasa. Šuma je tu pretežno bukova, ali ima također smreke i jele. Dalje prema vrhovima raste borovica.

Odatle krenusmo na Badanj. Dva planinara ostadoše kod stvari, koje smo odložili da bi se lakše penjali na vrh. Najmlađi i najstariji planinar ne htjedoše ostati, već se uputiše sa ostalima. Do prijevoja (Štirovačka Kosa) išlo je lako, a odatle uz Badanj teže. Pravac kojim se je najlakše popeti na vrh bio je nekad davno markiran, ali su markacije dijelom izblijedjele, a dijelom bile slabo postavljene, pa se mora najviše ići nasumce. Idemo polako uz strmu padinu sa južne strane, po oštrom kamenu koji se ponegdje pokreće kao lava ili pak po suhoj klizavoj travi, na koju nije sigurno stati niti se za nju pridržavati pri penjanju, jer se lako čupa. Ipak su se svi za jedan sat uspeli na vrh Badnja (1639 m). Na vrhu su i mali Goga i čika Longin sa svojim naočarima i štapom.

Svi su oduševljeni divnim vidicima sa Badnja. To nagrađuje trud uložen u penjanje, kad upravo čovjek ne bi imao i druge koristi i uživanja od ovakvog izleta na planinu. Ne zna čovjek kuda prije da se okrene, da promatra, da uživa. Na istoku Ličko polje leži kao na dlanu. Svakom njegovom selu mogu se odatle kuće izbrojati. Posred polja vidimo kako kao crv gmiže vlak i mi, za čudo, čujemo čak na Badanj njegovo pištanje, kao da je par kilometara od nas. Preko Ličkog srednjeg gorja vidi se Krbavsko polje, a iza njega Plješevica, tamo čak na medi Bosne.

Na jug i sjever od Badnja nižu se ostri vrhovi od Svetog brda pa sve do Visočice. Oko Badnja, t. j. podno njega, prostiru se široke uvale sa prostranim pašnjacima. Tu su odmah, čini se da bi se do njih kamenom bacio, Javornik i Struge (Doci), sa kojih su čobani iz Sjeverne Dalmacije upravo pred dva dana odagnali hiljade ovaca i velika stada volova. Iako je suša pogodila i pašnjake na Velebitu, stoka je ipak nalazila dovoljno trave, ali je napajanje bilo veliki problem. Izvori i jezerca u blizini pašnjaka ove su godine presušili. Presušio je bio čak i čuveni Marusovac podno Badnja, a voda u Babinu jezeru spustila se za čitava dva metra. Čobani su morali vaditi snijeg iz pećina-lednjača (gdje ga vječito ima), pa ga topiti da bi napojili stoku.

Okrenete li se na zapad prema moru, pogled je još ljepši. Lijepo se vidi sjeverni dio Paga, pa dalje Cres i Lošinj. Na jugozapadu prostiru se Ravnici Kotari, ali se Zadar toga dana nije vidoio, jer je bio zastrit sumaglicom.

Da bi bolje vidjeli more, odlučisemo da sa Badnja idemo na Buljmu, visoku stijenu nad Vel. Paklenicom, sa koje se lijepo vidi gornji dio Paklenice, Vel. Rujno i Planinski kanal od Starigrada do blizu Karlobaga. Idući za Buljmu prolazimo pored napuštenih pastirskih

koliba, a podalje od staze vidimo zidove u ratu uništenog planinarskog skoništa, ali nemamo vremena da ga pobliže pogledamo.

Pogled sa Buljme bio je zaista nešto izvanredna. Sunce se već priklonilo horizontu, a more je prema njemu blještalo u nizu crven-kastih traka isprekidanih siluetama Kvarnerskih otoka, dok je južno od Buljme kanjon Vel. Paklenice već bio u sjeni. Odozdo iz Paklenice čuje se razgovor čobana jasno kao da su od nas udaljeni koju desetinu koraka, a ne nekoliko kilometara. Promatrali smo još malo Planinski kanal i tjesnac koji ga spaja sa Novigradskim morem, pa kad primjetisemo da se približava noć, žurno krenusmo nazad prema Štirovcu.

Južni Velebit: Primorke pod teškim teretom

Foto: P. Kleut

Spuštali smo se po mraku uz slabu pomoć mjesecine koja se kroz gustu šumu probijala ovdje-ondje i osvjetljavača nam stazu. Kad smo već pridno Velebita za vrijeme kratkog odmora zapitali malog Gogu, je li umoran, on je, da bi nam dokazao kako je još sasvim čio i dobre volje, otpjevao pjesmu »Jahor planina«. Nagradili smo malog darovitog planinara pljeskanjem i krenuli dalje.

Mjesec je bio već visoko nad Velebitom kad se kolona planinara zadovoljnih uspjelim izletom, približavala medačkom kolodvoru. Svi

su se slagali u tome da je potrebno već idućeg ljeta obnoviti markacije na medačkoj stazi i na stazama koje se od nje odvajaju prema vrhovima Južnog Velebita. Uređenjem ovih staza i obnovom planinarskog skloništa kod Marusovca, bio bi ovaj najviši i najljepši dio Velebita učinjen još pristupačnijim za mnogobrojne planinare naše zemlje koji ga još nisu vidjeli.

Jerko V. Colić:

Od Sedam triglavskih jezera do Tolmina

Na putu od Triglavskih jezera do kuće pod Bogatinom, početkom rujna prošle godine, pratila nas je gusta magla, za razliku od obilne kiše prošle večeri, tako da o uživanju u nekim pogledima na ove krasne alpske predjele, na žalost, nije bilo ni govora. Vidjelo se tek toliko, da smo mogli razabirati markaciju. Poslije 2 i pol sata hoda po toj mutnoj pustosi, gdje čitavim putem nismo nikoga sreli, stigli smo na kuću (1513 m), koja je tog dana bila prilično slabo posjećena. Ovdje smo se, moj prijatelj i ja, ugodno udomili, a usluge domaćice i čistoća ove kuće vrijedne su svake hvale.

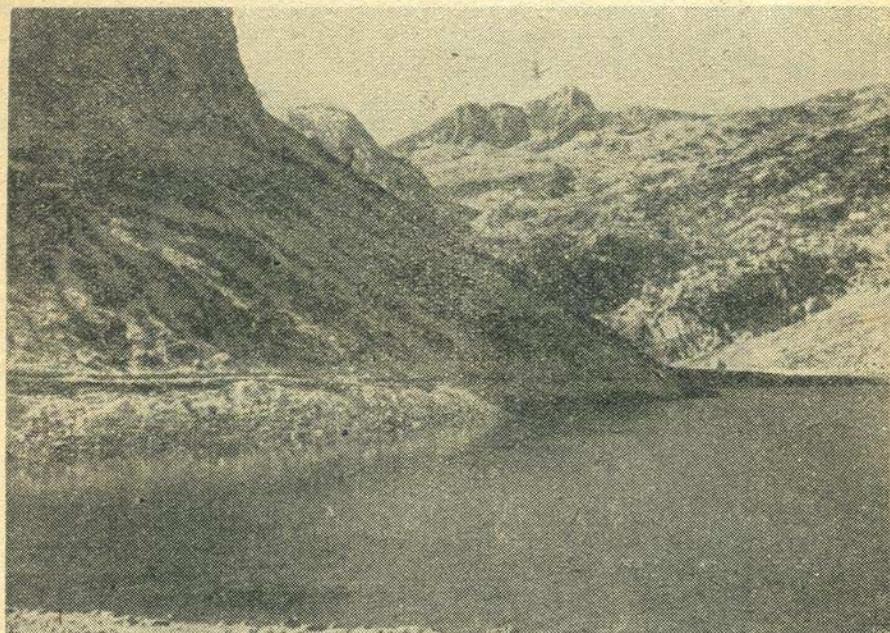
Konačni naš cilj bio je uspon na Krn, ali nepovoljno vrijeme nije davalo nade, da će nam to uspjeti, pa možda ni za više dana. Kad zapitasmo opskrbnicu, što misli o vremenu, slegla je ramenima i dodala: ipak još sutra može biti i najljepši dan!

Po večeri, pošto smo se prošetali do kuće na Komni, otišli smo na počinak, ne misleći da sutra bilo kamo krenemo. Oko 5 sati sam se probudio i po običaju pogledao kroz prozor. U prvi mah nijesam sebi vjerovao: sasvim neočekivano vidi sam Bogatin, Podrtu Goru i cijeli lanac put Črne Prsti, u jednoj takvoj svježini čistog i mirnog neba, da sam ostao bez daha! Žurno sam probudio prijatelja, jer sam znao, da nas čeka dug i naporan put. Spakujemo naprtnjače, nešto založimo i krenemo od kuće ravno na put, preko prostora gdje je za vrijeme Prvog svjetskog rata bio smješten čitav grad austrijske vojske, a sada je taj porušeni ostatak baraka nešto pokrpan i služi kao staje za krave. Nedaleko kuće podignut je tada piridalni kameni spomenik »Braniocima Bohinja«.

Put do bogatinskog sedla (1780 m), gdje je do oslobođenja bila granica između Jugoslavije i Italije, prošao nam je brzo, u radosnom raspoloženju što imamo tako neočekivano lijepi dan. Bilo je oko 7 i pol sati, a sunce je već dobrano pripeklo. Dolina Bohinjskog jezera bila je u »moru magle« sve do visine oko 1000 m, što je davalo izvanredno lijepu sliku. Izgledalo je kao da se jezero najednom podiglo i proširilo. Oni dolje u maglenoj tami, dok mi ovdje na divnom suncu, kojeg smo tako željno očekivali. Na sedlu nailazimo na ostatke bodljikave žice koja je išla duž granice. Sa talijanske strane ima toga više i na mnogo mjesta. Prema svim još uščuvanim znakovima osiguranja, vidi se da su Talijani tada bili u većem strahu nego

protivnici. Iz Trente, do pod Bogatin, bila je izvedena žična željezničica kroz dolinu Duplje, gdje se je nalazio talijanski vojni grad. Svi ti krasni bregovi i doline isprepleteni su širokim putovima koji su služili za kretanje vojske, teških vozila i topova od planine Na Kraju, preko bogatinskog pa sve do krnskog sedla i dolje u Kobarid (Caporetto).

Sad se spuštamo u dolinu Duplje i dolazimo na krnsko jezero, »Jezero na Polju« (1393 m), koje je tako lijepo smješteno u tom zakutku. Duljina mu je oko 400, a širina oko 200 m. Na izgled, mora

Krn sa Jezera na Polju

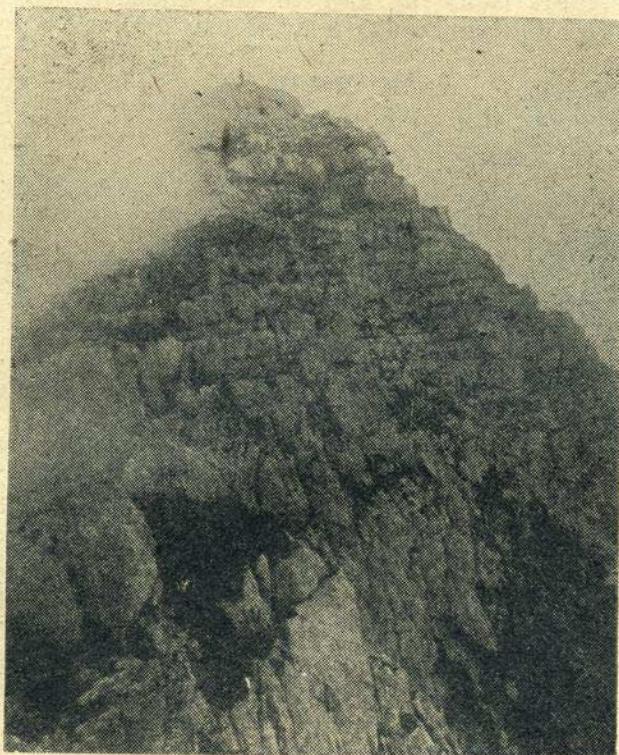
Foto: Jerko V. Colić

da je i dosta duboko. U njemu ima sila malih i većih ribica, a toplo je i ugodno za kupanje kao more, za razliku od triglavskih jezera, koja su za kupanje gotovo neugodna zbog hladnoće vode.

Sa sjeverne obale jezera otvara se krasan pogled na Krn, koji se ponosno diže nad svim tim ogromnim masivom i upozorava nas na svoj klijun u tom carstvu bregova i kamenja, svih mogućih veličina i oblika. Nad samim jezerom diže se sa jugoistočne strane ruševan greben Šmehora (1931 m), a sa sjeverne Veliki Lemež (2041 m) i Debeljak (1869 m).

Od jezera vodi put lijevo strmom serpentinom, preko jednog ledenjaka na veliki plato planine Na Polju (1530 m). Tu ima skupina pastirskih stanova, gdje se za nuždu može čovjek skloniti, ali inače se tu za okrepnu ne može ništa dobiti. Hodamo gotovo 3 sata, a tek smo na pola puta. Dalje je stalan uspon sve do vrha, prepletenim

serpentinama u svim mogućim varijantama preko teškog i prostranog masiva. Što se više približavamo Krnu, on sve češće mijenja svoje oblike, a pogledi na ostavljenu dolinu i jezero neopisivi su u svojoj ljepoti. Ne bih htio da pogrijesim, ako ustvrdim, da me nijedan pogled sa naših krasnih bregova nije oduševio tako kao pogled sa Krna i njegovog susjedstva. Svaki napor do njega i od njega, time je plaćen i preplaćen. Sa južne strane prekrasan je pogled na Soču,

Vrh Krna gledan sa istočne strane

Foto: Jerko V. Colić

trentsku i zelenu sošku dolinu, koja duboko leži na kojih 200 m nadmorske visine u daljini od svega 5 km zračne linije do vrha Krna (2245 m). Dakle više od 2000 m, više nego od Aljaževog doma pa do vrha Triglava! Ako je povoljan dan vidi se i Jadransko more tršćanskog zaliva. Te prilike su rijetke, pa treba imati sreće pogoditi svježe jutro iza kiše, kad zaduva sjevernjak.

Najljepši je pogled sa sjeverne strane na prostrano i masivno podnožje Krna, gdje se je on ustoličio sve do jezera. Daleko je Triglav sa svojim susjedima koje dobro poznajemo, a ne zaostaje ni pogled sve do dalekih austrijskih Alpa, Grossglocknera i drugih. Zapadna strana od vrha strmo se ruši u dubinu na čudan način, neobičnom gradom svojih stijena i provalija, tako, da kamo god pogledate — sve vas zadivljuje.

Ime Krn nastalo je vjerojatno po tome što mu je vrh sa sjeverozapadne strane okrnjen. Talijani, još od Prvog svjetskog rata, prekrstili su ga u »Monte Nero«, što znači crni brijeđ. Dogodilo se to tako, što su oni Krn pisali talijanski »Crn« i pitali jednog Slovence što to znači, a on, naravno, vidjevši napisano Crn, rekao je »nero« i tako su Krn prekrstili u »Monte Nero«. Ta se grijeska vukla i dalje, tako da su ga mnogi Nijemci zvali »Schwarzberg«.

Bilo je već oko 2 sata, a magle iz soške doline naglo su se počele dizati prema vrhu. Zračna struja sjevernog grebena nije dozvolila magli da prođe naprijed, pa je samo polovica brijeđa ostala u gustoj magli koja se i dalje dizala visoko preko vrha duž čitavog grebena, te je izgledala da je tu ravno kao nožem odrezana. Zahvaljujući toj vrlo interesantnoj prirodnoj pojavi, pogled na sjeverni dio Alpa i okolinu Krna ostao je i dalje čist!

Spuštajući se sa vrha prema sedlu i desno dolje, preko sela Krn prema selu Volarje, preko livada i pašnjaka gdje pase na hiljade krava najplemenitije pasmine, uz simfoniju zvona što im vise o vratu, bili smo stalno pod dojmom krnskih ljepota još poslije dobrih 5 sati hoda do Tolmina uz zelenu Soču.

Ing. Ratimir Stefanović:

Na Komovima

Moćne kamenite vrhove Komova ne znaju samo planinari. Svi oni mnogobrojni putnici, koje služba ili godišnji odmor navedu na cestu, koja od Peći preko Čakora i Andrijevice vodi za Titograd i dalje preko Cetinja na more, moraju da uoče silne i dostojanstvene vrhunce Komova.

Kada se, dolazeći iz Andrijevice preko mnogih dugih serpentina auto ispenje na šumoviti prijevoj Trešnjevika, odjednom, iznad krošnji drveća izrastu oštiri kameni zupci obiju Komova — Vasojevičkog i Kučkog. Oni su još ljepši kada se na Trešnjeviku prilazi s druge strane, iz duboke doline rijeke Tare, od Mataševa. Dok se motor, kašljuci i stenući, bori se strminom, pred našim očima rastu oštiri vrhunci blistavog bijelog krečnjaka, čija bjelina izgleda još blistavija, jer se stijene strmo uzdižu iz jasno zelenih podnožja prostranih ispasišta, proplanaka i šuma, te mnogobrojnih katuna rasijanih oko njihova podnožja. Prizor je toliko impresivan i snažan, da ne samo planinar, nego svatko zastane zadivljen i ne može od njih odvojiti pogleda.

I ne znamo kada su ljepši: u kasno proljeće kad zazeleni šuma i rascvjetaju se poljane po katunima, a na kamenim vrhovima se još bijeli snijeg, ili za ljetnih večeri, kad se stijene, koje još imaju odsjev sunčeva zalaska jasno ocrtavaju na tamnom zamračenom horizontu; ili možda zimi, kad su im sve strmine okovane u led, čiji kristali blistaju na suncu.

Koliko sam puta, tako prolazeći, čeznutljivo izgledao iz autobusa koji me je preko visokog Trešnjevika prebacivao iz doline Lima kod Andrijevice, u dubodoline Tare oko Mateševa i Kolašina. Kako sam priželjkivao da se uznojam na njihovim strminama. No trebalo je da prođe punih petnaest godina od prvog viđenja s Komovima, da mi se želja, makar i nepotpuno, ostvari tek 1950. godine.

Kad se Komovi gledaju sa ceste, čine se kao dva uzdignuta kameni šiljka. Lijevi je više kupast i raširen, a odavde se čini i kao da je viši (zapravo je oko dvadeset metara niži od desnoga). To je Vasojevički Kom, oko čijeg podnožja obitava pleme Vasojevića. Visok je 2460 metara nad morem.

Desni je vrh oštar, sav uzdignut šiljastim zupcima i tornjevima k nebu, kao da se na njemu sve ustremilo u visinu. To je Kučki Kom po plemenu Kuča, u čijoj je skupini i najviša točka Komova — kota 2488 metara. U stvari, Kučki Kom koji nam se odozdo čini kao jedinstveni šiljasti vrh, ima tri odvojena nazubljena vrhunca, među kojima je Levorečki sa svojih 2488 metara ujedno i najviši, dok pravi Kučki Kom ima svega 2484 m. Oba su vrha strma, oštra, isječena i izbrzdana dubokim kaminima i pukotinama, dok je Vasojevički mnogo nezgrapniji i širi.

Među Komovima leži prostrano sedlo Međukomlje koje se silnim kamenim sipinama ruši u doline i niže katune.

Cijela grupa Komova kao i najbliži im susjedi, čuvene Prokletije, spadaju u Dinaride, pa je osnovni materijal od kojeg su im stijene sastavljene, paleozojski škriljevac preko kojeg leže slojevi trijaskog krečnjaka. Sjeverne i sjeverozapadne stijene Komova su oštro odsječene i strme, dok se prema jugu spuštaju stranama u čija su kamena polja utisnute travnate površine. No sve to samo u vršnom dijelu, gdje glave Komova strše iz travnih ispasišta. Dolje je sve u pašnjacima i šumama koji kao zeleni derđan okružuju Komove sa svih strana.

Bio je vreli dan u kolovozu.

Kamion nas je izvukao do Trešnjevika, a zatim uronio u bukovu šumu koja opasuje Komove. Putem kojim već godinama nisu prolazila vozila, sasvim zaraslim u travu, šipražje i korov, kamion nas je izveo sve do katuna Štavno i tu kod izvora ostavio.

Ima nas dvadeset koji smo ovog sunčanog dana pošli na Komove. Neki baš nisu vični planini i ja zabrinuto posmatram stjenovite odsjeke Vasojevičkog Koma koji se ispriječio pred nama, i platnene i gumene cipele svojih drugova.

Katun Štavno je veliko ispasište na sjevernim stranama Komova. Na njega, kao i niz drugih katuna oko Vasojevića Koma, istjeruju svoju stoku na ljetnu ispašu zaseoci koji pripadaju Vasojevićima. Na katune Carine, Binda, Turjak i druge, istjeruju stoku, poglavito ovce, plemena Kuča i Bratonožića.

Pošto su stalna Vasojevička naselja visoko u planinama, izvodi se njihov izgon stoke u dvije etape. Najprije se s ranog proljeća stoka istjera na niže katune, a tek u ljeto do viših katuna pod samim stijenama Koma. Tako isto rade i Bratonožići, dok Kuči ovo istjerivanje stoke dijele u tri etape, krećući svoju stoku iz duboko smještenih

selu, postepeno na sve više katune. Radi toga njihov pokret počinje ranije no kod drugih, a približno se u isto vrijeme svi nađu na visokim katunima. Ispaša kod jednih ne smije da počne ranije nego kod drugih, a strogo se kažnjava ako stoka jednih dode u ispasište drugih. Koliko su Komovi vidjeli ljutih bojeva Crnogoraca s Turcima, a naročito s bliskim šiptarskim plemenima, toliko ih je, a možda i više, bilo između samih plemena zbog ovih ispaša. A bliska i opasna

Vasojevički Kom (2460 m) iz doline Ljubaštice

Foto: Ing. R. Stefanović

granica s Albanijom nekada je samo zaoštravala borbu Kuča i Vasojevića oko najboljih i od granice što daljih katuna na Komovima.

Iz prostrane travne zaravni naša se kolona lagano uspinje u stijene Vasojevića Koma. Najprije imamo neki slab trag ovčjih stada, trag koji liči na stazu, no i on ubrzo nestaje i voda grupe slobodno bira pravac orijentirajući se prema okomito odsjećenoj stjeni samoga vrha pred sobom.

Mene su kao iskusnjeg planinara odredili da idem na kraju kolone, i staram se da nitko ne zaostane. Ta počast ima i loše strane. Devetnaest osoba u koloni predamnom otiskuje krupno oštro kamenje koje me zasipava, a zatim odbijajući se od stijene, u velikom luku leti u dubinu, gdje ga prihvata ranije popadalo kamenje u podnožju, niz koje se s metalnim jekom i dalje kotrlja.

Poslije desetak minuta odustao sam da idem iza njih. Grupa predamnom nije bila uvježbana za kretanje po ovakvom terenu, pa su kamene granate bivale sve češće i opasnije. Zato ostavim pravac grupe i zađem na sjeveroistok u vertikalne stijene, želeći da u direktnom usponu, penjanjem, savladam prvu stepenicu Vasojevića Koma nad katunom Štavna.

Stijena je dobro raščlanjena. Ima puno neravnina, preloma i izbočina koje pružaju mogućnost da se čovjek prihvati i tako skoro vertikalno uzdiže uvis. Ali još nikad nisam penjaо kroz stijenu koja bi bila tako krhka, lomljiva i nesigurna, kao ova na Vasojevičkom Komu. Svako uporište, svaki oslonac, klatio se u svom ležištu i čim bi ga jače opteretio, kamen se izvaljavao i s teškom hukom letio u provaliju, povukavši za sobom čitavu rijeku drugog nesigurnog kamena na točilu pod stijenom.

Sunce nemilosrdno prži — skoro je podne. Na nogama imam okovane cipele, koje nisu naročito pogodne za penjanje. O vratu mi visi foto-aparat, koji mi zajedno sa čuturom i torbicom za mape o pojasu, smeta provlačenju kroz stijene. Prolazi po nekoliko minuta dok napisam sigurno uporište na koje mogu da stanem punom težinom. Zatim opet beskrajno dugo vrijeme, dok ruka grčevito prelazi s kamena na kamen tražeći jedan na koji se može osloniti; kad ga nađe, onda se snagom mišića ruku i nogu izvlačim polagano, sve pipajući i tražeći druge oslonce. No ponekad me kamen prevari i taman mu povjerim cijelu težinu tijela, a on počne da se krši, lomi, izvlači ispod mene i gubi u dubinu. A ja se u posljednjim trenutcima odbacujem hvatajući nasumce i na sreću drugo neopprobano kamenje, koje se odmah krši, tako da već u samom trzaju moram mijenjati pravac i cijelim tijelom pribiti uz izrovanu uzdrmalu stijenu. Svakim naborom odijela pripjam se uz njene izbočine, a oznojene grudi bez košulje osjećaju kako se kamičci podamnom meškolje i pod težinom osipaju. Oštiri presjeci stijena paraju me po tijelu, a znoj ulazi u posjekotine, koje će me tek kasnije početi da peku, a koje sada još ne osjećam obuzet borbom da svladam stijenu i otrgnem se iz njenih zlokobnih pandži.

S vremenima na vrijeme zaostajem da predahnem. Čujem kako mi srce lupa, no ne mogu da razlučim je li to samo od zaduhanosti i napora ili i od uzbuđenja. Noge i ruke, stalno napete, grče se i tresu za vrijeme odmora, kad napetost popusti. Uzalud pokušavam da ih smirim: sve igra i bije u meni, svaki nerv i svaka žilica.

Pokušavam prisiliti razum da trijezno razmišlja u trenutcima kad dubina počne da vuče u provaliju, a stijena kao da sama gura od sebe. Ali nema razmišljanja: refleksi upravljaju noge i ruke, a nagon za održanjem strjelovito usmjeruje pokrete i bacu s jednog kamena na drugi, dok se ne dočepam onog koji će, makar za trenutak, moći da me održi i opet osposobi za daljnju borbu.

Jedan sat takvog izvlačenja izgleda bar tri puta duže. Drugovi na jednom rebru stijene, od koje me odvaja široka udolina, djelomično vide moju borbu, vide kako visim priljepljen na litici, ali mi ne mogu pomoći.

Vrh Vasojevića Koma iz doline Ljubaštice

Foto: Ing. R. Stefanović

Zatim odjednom neka polica u stijeni, kojom izlazim, pošto sam prešao traku sitnog odronjenog kamenja, koja teče prema dolini, na veliku travnu zaravan na kojoj leži cijela grupa i odmara se. Savladali smo prvi stepenik Vasojevića Koma.

Iz posjekotine na grudima teče mi krv, koju tek sada primjećujem. Noge još uvijek klecaju. No lagano se umirujem i na ovaj uspon kroz kršljive stijene ostaje mi samo uspomena.

Pred nama se diže sasvim strma, kao odsječena, sjeverozapadna stijena vrha, čije kameno podnožje strši iz samih dolinskih šuma. Na vrhu razabiremo trigonometrijsku piramidu. Tuda bi bilo nemoguće da se uspne, čak i pravi penjač. Zato mi drugu veliku stepenicu savladavamo držeći se pretežno južnih padina, koje su između stijena obrasle niskom planinskom travom. Tako, više četvoronoške nego uspravno, izlazimo i na terasu drugog stepenika, sa koje po samom rubu vertikalne litice izlazimo do piramide na vrhu.

Na vrh smo izašli u samo vrijeme podneva, kad sunčana maglica čini vidike rasplinutima i mutnima. No usprkos tome, pogled nam seže vrlo daleko, u Srbiju, Crnu Goru, Bosnu i Albaniju.

Na jugu nas samo duboka dolina Mojanske Reke razdvaja od kamenitih vrhova moćnih Prokletija, čijim bliskim grebenima ide i granica sa Albanijom. Grupa Trojan u Prokletijama najbliža nam je, i na njoj je granica. No već za ovom grupom i vrhom Mojana naziremo, već u Albaniji, kameni krš Maja Bjedaša, Maja Omsku i Paruna, čiji grebeni silaze sve do Skadarskog jezera.

No to nisu prave Prokletije. Veličanstvene nazubljene vrhove Prokletih Planina vidimo više istočno. Bjelasaju se snježni, oštari kameniti šiljci Belića i Maja Jezerca nad Gusinskom kotlinom. A iza njih, u Albaniji, prostrani masiv Maja Hekurave i Žaboresa svjedoče o ogromnoj raširenosti »Beške o Nemuna« — kako Šiptari nazivaju Prokletije.

Još više na istok vidimo najviši vrh Prokletija Đerovicu sa svim njenim pratiocima — počev od Maja Ropsa i Marijaša kod nas, do Škilzena u Albaniji. Cijelo jugoistočno obzorje zauzele su nam Prokletije. Nije ni čudo: oko dvije stotine i pedeset kilometara je pravac njihovog pružanja od Peći do Skadra. A da ne računamo sjeverne dijelove ove planinske skupine — od Čakora preko Haile i Štedima do Žjeba nad Metohijom.

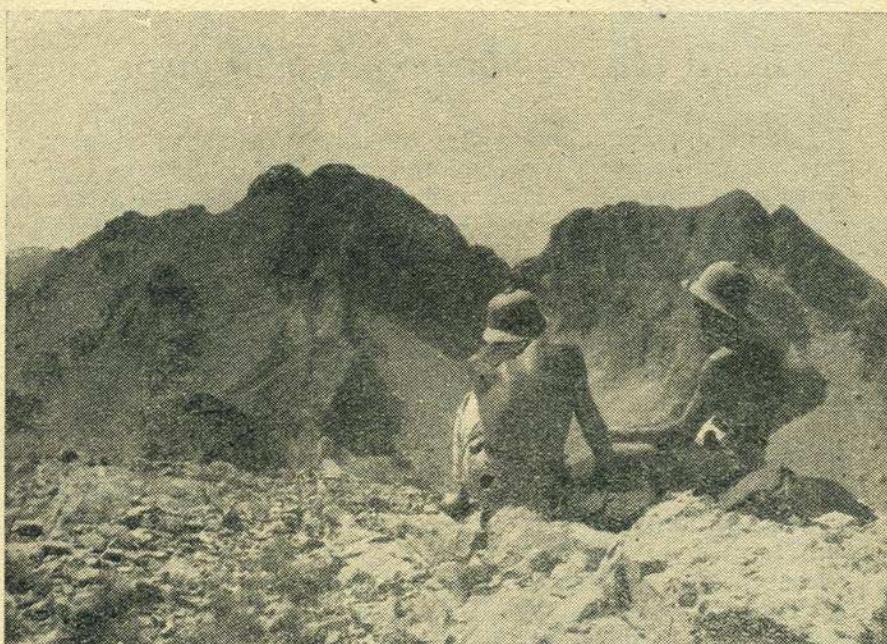
U tom kršu vrhova i izbrazdanih linija grebena koje se naziru na horizontu, jedva da razaznajemo vrhove Šare u Makedoniji; pored svojih moćnih susjeda Prokletija ona izgleda skoro slabačka i neznatna.

Prema sjeveru i zapadu pogled nam se prvo zaustavlja na iskidanim stijenama i strahovitom kršu samih Komova. U produženju grebena Vasojevičkog Koma, oštrog i uskog, ukazuje nam se Međukomlje, kao neko razbojište kiklopske borbe prirodnih snaga. Silne iskršene stijene, isčijepane snagom geoloških perioda, povalone na sve strane u neredu, s mnogobrojnim sipinama i rijekama kamenih lavina, stvaraju utisak neobičnog kaosa, veličanstvenog i strašnog u isto vrijeme. A Kučki Kom, sa svim svojim šiljastim vrhovima i dubokim mračnim pukotinama između njih, draži me i izaziva nezadovoljstvo na odluku grupe da ne idemo na njega. Očigledno je Kučki Kom planinarski mnogo interesantniji nego Vasojevički, no i znatno teži. Ko zna kad će opet imati prilike da ga pohodim.

Preko duboko utonule doline rijeke Tare vidimo razvučenu monotonu Sinajevinu, travni greben Bjelasice, a iza njih se ocrtavaju kameni vrhovi Durmitora. A daleko otraga, u maglici, jedna šiljata

piramida podsjeća me da je tamo Maglić, čijim sam podnožjem, u dubokoj Sutjesci, još nedavno prolazio. A još dalje, ako me oko nije varalo, nazirao se prostrani snježni Prenj u Hercegovini.

Nisu mi dali da uživam. Moje veliko društvo, pretežno novih planinara, kao što je lako odustalo od uspona na Kučki Kom, za koji zaista nismo imali vremena, tako se i letimičnim pogledom zasitilo i vidika, i požurivalo na silazak. U dolini Ljubaštice trebalo je da nas opet čeka kamion; i odjednom su se svi sjetili da je podne davno prošlo i da treba što prije sići do jela u Ljubašticu. A do nje se trebalo spustiti za nekih 1500 metara visinske razlike.

Vrhovi Kučkog Koma (2484 m, 2488 m i 2207 m)

Foto: Ing. R. Stefanović

I tako je grupa, skoro sklizući se niz travne padine, sjurila do prve terase nad Štavnom, a s nje, bez staze i dogovora, sletjela u kamenjar pod samom stijenom Vasojevičkog Koma. Tako su dospjeli na sipine koje skupljaju sve kamenje što se s vrha Koma otiskuje u dubinu. Svaki korak po toj užarenoj krečnjačkoj pustoši izazivao je kretanje cijele kamene rijeke na strahovitoj strmini. U lakim gušenim cipelama, koje su im dobro pomogle u stijenama vrha, ovdje su se namučili i izranjavili. Tako su doživjeli i dva dobra sata mučenja.

A kad smo se napokon dohvatali šume u dolini Ljubaštice, preostalo nam je još jednosatno probijanje kroz šumu zakrčenu obojenim stablima, koje su rušili drvosječe, prorjeđujući stoljetne šume Komova.

U dolini, dok smo se spremali na odlazak, ispeo sam se do jednog proplanka u šumi. Spušтало se veče, a Vasojevički Kom svojim masivnim krečnjačkim stijenama, zarumenjelim i blistavim, jasno se izdvajao iz tamnozelenog okvira crnogorične šume, koja je pokrivala dolinu.

Opraštao sam se od Komova, ali mi duša nije bila puna kao obično pri silasku s planine. Kučki Kom, njegovi tamni kamini i oštiri tornjevi, ostali su moja neispunjena želja.

Dr. Josip Kovačević:

Kako da se odužimo B. Hacquetu

U ljetnim mjesecima ove godine u službenoj dužnosti obišao sam sa agroekološkom ekipom Agroekološkog zavoda veći dio Like i jedan dio Korduna. Navedena ekipa vršila je agroekološka istraživanja poljoprivrednih površina Like i Korduna. Kao član ekipe sakupljao sam biljke, koje rastu na poljoprivrednim površinama.

Spremajući se za teren, proučio sam koliko su mi prilike dozvoljavale, pristupačnu literaturu o Lici i Kordunu (geografiju, vegetaciju, poljoprivredne prilike i t. d.). Tako sam naišao u literaturi na jednog od pionira prirodoslovnih istraživanja naših krajeva. Radi se o Balthasaru Hacquetu, velikom prirodoslovcu i etnografu, koji je od velikog interesa i za naše planinare.

Balthasar Hacquet je, prema nekim, rođen 1739. god., a prema drugima 1740. god., u malom primorskom gradiću Le Conquet u francuskoj Bretanji. Od zapadnojugoslavenskih zemalja naročito je proučio Hrvatsku, a osobito Sloveniju. Neko je vrijeme bio profesor u Ljubljani, gdje je predavao anatomiju, botaniku, kemiju, fiziologiju, kirurgiju i porodništvo. Kasnije postaje profesor prirodnih nauka u Lavovu, a umro je 1815. g. u Beču. Za vrijeme boravka u Ljubljani poduzeo je nekoliko putovanja po našoj zemlji, u cilju da je naučno istraži.

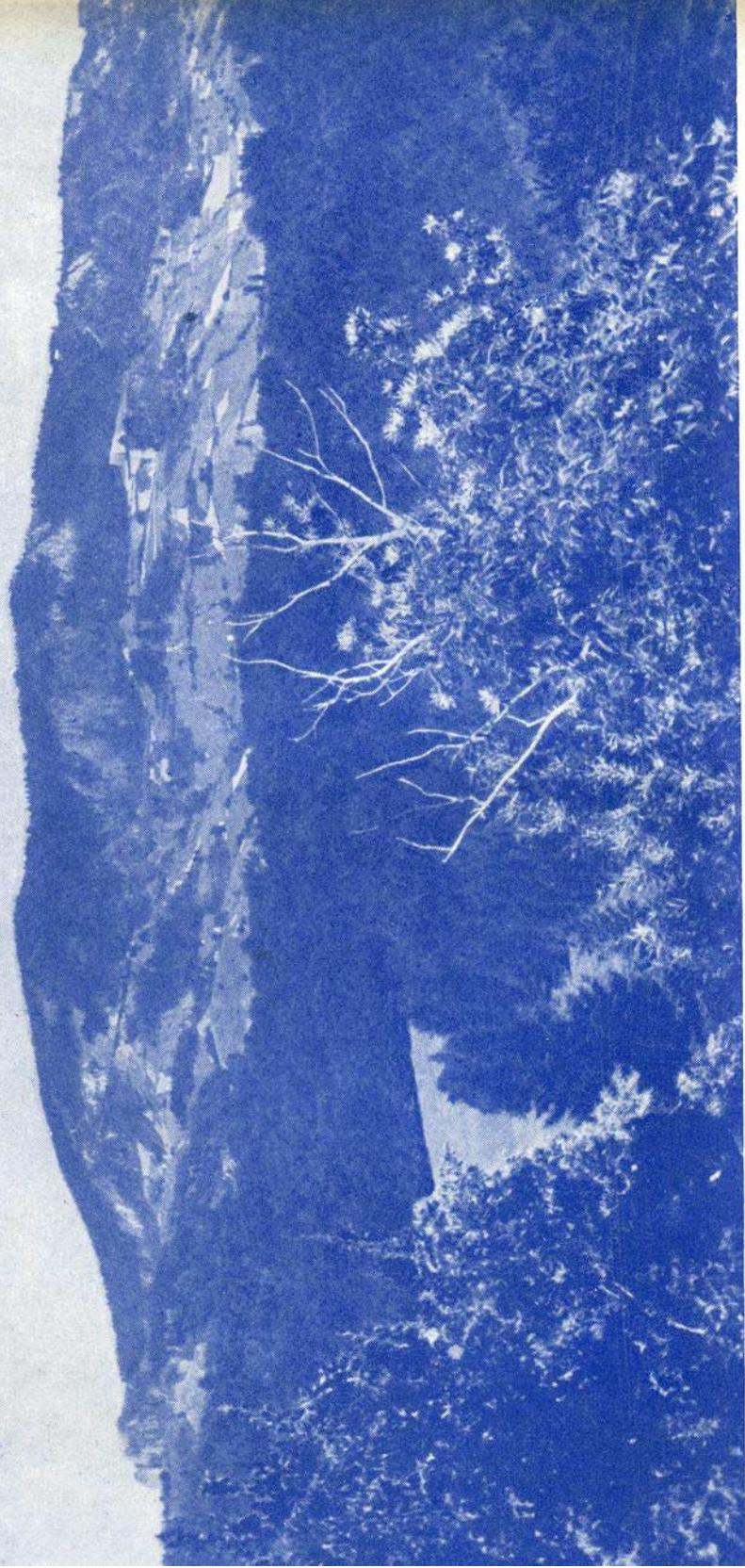
Hacquetovi radovi iz područja geologije i mineralogije naročito su poznati u svijetu.

Evo što nalazimo o Balthasaru Hacquette u Hircovu »Prirodnom zemljopisu Hrvatske«: — »U srce nas dira kada čitamo, kojom vatrenom ljubavi i nježnim osjećajem Hacquet opisuje prirodne ljepote naše domovine te vrline naroda iznaša pred evropsku publiku, koja je u njemu gledala poludivljake bez svakog plemenitijeg dara, vične oružju ali podane razbojstvu i pijanstvu.«

Hacquetova je zasluga što je svojim spisima, koji se osnivaju na dugotrajnom vlastitom ispitivanju opisanih krajeva, ispravio krive pretpostavke o našem narodu i tako promjenio mišljenje, koje je vladalo među zapadnim piscima o divljim Hrvatima.

Cilj njegovih ispitivanja bio je dvostruk: ispitati postanak Alpa i opisati život i običaje Južnih Slavena.

Balthasar Hacquet je i po svojim nazorima na svijet za ono vrijeme bio vrlo napredni intelektualac. Oštro kritizira u svojim spisima zaostalost našeg naroda (bajanje, gatanje, nadrilječništvo i t. d.), a naročito okrivljuje svećenstvo, za koje drži, da izrabljuje neprosvjetjeni narod. Pristaša je naprednog pravca u filozofiji materializma, zbog čega je došao u sukob sa svećenstvom, koje ga je neprestano progonilo radi njegova materialističkog gledišta na svijet.

Napisao je nekoliko djela o našim krajevima. Evo pregleda sadržaja njegovih djela, koja su za nas značajna:

»*Oryctographia Carniolica oder physikalische Erdbeschreibung des Herzogtums Krain, Istrien und zum Theile der benachbarten Länder*«, napisano 1778.—1787. Ovdje se nalaze opisi naših krajeva od Jadranskog mora do ušća rijeke Save. Opisao je samo ono što je vido. U svojim putovanjima svuda ga je bilo. Hodao je po neprohodnim gorama, penjući se na najviše planine, da bi bolje vido, jer, kako on veli, iz nizine manje se vidi.

Još iscrpljivijih podataka nalazimo u djelu od 2 sveska, koje je izašlo 1785. god., a nosi naslov: »*Physikalisch-politische Reise aus den Dinarischen durch die Julischen, Carnischen in die Norischen Alpen*.«

U ovome djelu opisao je karakteristike krša, te njegovo djelo i danas služi kao osnova za proučavanje krša. U njemu se nalazi prvi opis Velebita, kojega on zove »Velebić«. Na svojim putovanjima Hacquet je na priprost i jednostavan način zalazio i u seljačke kolibice, te s narodom dijelio njegovu sirotinju.

Treće njegovo djelo: »*Abbildung und Beschreibung der südwest- und östlichen Wenden, Ilyrer und Slaven*«. Ovo je prvi etnografski opis zapadnog dijela naše države.

U djelu »*Plantae Carniolicae*« 1782. god. opisuje floru Kranjske.

Hacquet je jedan od prvih opisivača ljepota naših krajeva. Za čudo, nigdje ne opisuje Plitvičkih jezera, već ih samo nuzgredice spominje, a i označio ih je na svojoj zemljopisnoj karti. No zato se divi slapu Slunjčice, za kojega kaže, da ni tokom svojih 30-godišnjih putovanja po Alpama nije vido takove ljepote.

On je na svojim putovanjima svestrano opisivao biljke, životinje, rude, krajeve i običaje naroda, iznoseći jednakob dobre i zle strane. Među ostalim postavio je i ispravnu teoriju o postanku crljenice (tzv. »terra rossa«).

Kako vidimo, Hacquet se je mnogo bavio proučavanjem naše zemlje, jer je zavolio ove krajeve i njihove stanovnike. A što naša šira javnost znade o ovom velikom Francuzu, koji je toliko zaslужan za nas, i da li smo odali primjerno poštovanje njegovu zaslужnom radu? Ostavljam čitaocima, da sami o tome prosude.

U Sloveniji je kult Hacqueta na zamjernoj visini. Po njemu se zove jedna ulica u Ljubljani u kojoj se nalazi Kmetijski znanstveni zavod i Poljoprivredno-šumarski fakultet.

Botaničari su mu se već donekle odužili. Po njemu je prozvana jedna biljka, štitarka »*Hacquetia Epipactis* (Scop.) D. C.«. Cvate od ožujka do svibnja. Raširena je u istočno-alpskim zemljama Slovenije, Hrvatske, Slavonije, Slezije, Moravske, Mađarske i Karpata. Raste

po šumama sve do subalpske regije. U našoj Medvednici je vrlo česta biljka. U Šulekovu »Jugoslavenskom imeniku bilja« nalaze se narodni nazivi za ovu biljku: nizanjka, pesji ostvar, tevje i žutoranka, a naš je narod naziva orlovsко oko. Dakle Hacquetu u čast prozvana je jedna štitarka, koja ima areal svoga rasprostranjenja, koji se u glavnom poklapa sa njegovim znanstvenim djelovanjem na terenu.

Ovih nekoliko redaka ima zadaću, da se i mi odužimo na neki način ovome za nas zaslužnom strancu. Čini mi se najzgodnijim da se ovaj prijedlog iznese u ovome listu, a Planinarski savez Hrvatske mogao bi možda po Hacquetu prozvati neki planinarski dom, kakvo ljetovalište u planinama ili koju podružnicu planinarskog društva, jer je on zaslužan i za planinarstvo. Mislim, da Hacquet kao jedan od prvih opisivača planina i jedan od pionira prirodnih nauka kod nas, to na svaki način zaslužuje.

Luj Krasznay:

Vrijednost i ciljevi alpinizma

Prošlo je već nekoliko mjeseci otako u Planinarskom društvu Sveučilišta djeluje alpinistički odsjek. Kako su njegovi napori i njegov rad važni faktori u fiskulturnom životu naših studenata, potrebno je osvrnuti se na ciljeve ovog odsjeka i na korist, koju on donosi u izgradnji novog studenta i člana naše nove zajednice. Da bi se o njegovim nastojanjima i svrsi njegova rada saznalo nešto više i da bismo taj rad mogli ispravno ocijeniti, razložiti ćemo u kratko što je alpinizam, kako je nastao, koja mu je problematika, a koje koristi, što ih on donosi.

Vrhunska grana planinarstva i njegovo jezgro — alpinizam — je rad, a ne zabava (jer zabava je razonoda bez etičke vrijednosti). Nastao je kao produkt čovjekove borbe za svladavanjem svih prirodnih teškoća na putu k saznanju o vlastitoj vrijednosti i snagama, koje se bude. Vrijednost alpinizma kao kulturnog djela je u samoj ideji i njezinoj sprovedbi, koja je osebujna i uslovljena raznim momentima, a prije svega društvenim uređenjem.

Sadržaj alpinizma nije samo svladavanje teško pristupačnih putova, nije samo penjanje, niti postignuti vrh s lijepim pogledom, nego cijela izvršena tura s konačnim rezultatom: tjelesnim naporom, pobjedom i spoznajom samoga sebe i svojih psihičkih i tjelesnih mogućnosti, koje se pri radu u stijeni razvijaju do krajnjih granica. Svaki zahvat i korak u te stijene, sipine, ledenjake, snježnike i vrhove za penjača-alpinistu je doživljaj za se. Koliko se silnih duševnih emocija, straha i veselja sakriva za tim stvarnim rezultatom, a većina toga ostane sačuvana duboko u srcima kao bogato etičko blago. Može se reći tek jedno: podite i sami u planine, snadite se tam, uradite nešto, pa ćete se obogatiti jednim novim saznanjem i osjećajem.

Često čujemo pitanje, da li je dozvoljeno i etički opravdano izlagati svoje živote za problematičnu vrijednost pobjede nad prirodom, i da li je uložak, a uloženo je mnogo, ravan dobitku. Možemo odgovoriti da je ravan i da je dobiveno onoliko, koliko je uloženo. Teško je to razložiti i objasniti. Može se razumjeti i osjetiti onda, kada se pijan od veselja stupa na vrh pobjedenog velikana, simbola veličine, snage i nepobjedivosti. Smiješno je, reći će netko, boriti se u skoro okomitim stijenama, za prolaz na vrh, kada se тамо može stići ugodnim markiranim putem, a negdje i automobilom. Često se puta alpinista bori skrajnjim naporom, korak po korak, po nesigurnim terenima, i izloženim policama, gdje svaki korak može da svrši padom.

Da, on je svijestan toga, ali je isto tako svijestan, da je o pojasu vezan dobrim i čvrstim užetom, koje teče do njegova druga, koji ga u slučaju poskliznuća, nedaleko od njega osiguran u nekoj pukotini, zadržava uz minimalni slobodni pad. Svijestan je također i toga, da mu se pri tom djelovanju razbudi snage velikih mogućnosti, da mu se pooštravaju osjetila, da reagira refleksom na svaki i najmanji pomač okoline, da postaje gibak, spretan, fizički snažan i otporan. Ta elementarna borba probudiće u njemu snage, koje prigušuju normalan i jednostavan život, kada se u njemu budi smion i snažan čovjek, svijestan svoje vrijednosti koji se približio samom sebi i svojoj okolini. Ona zatajena snaga i općečovječanska crta da se osjeti pobjednikom zove ga u neprohodnu prirodu na uvijek nova iskušenja. Borba ga čeliči, a spoznaja pobjedene teškoće daje mu nove životne snage i novi radni elan. Zar to nije najjača afirmacija života i dokaz vitaliteta? Zar nije snaga, sposobnost i hrabrost tražiti teškoće i pobjedivati ih? Zar nije takav stav i način kriterij istinske ljubavi ispravnog i punog života? Zar ne pomaže upravo alpinski čin, taj izraz samovoljno nametnuti si teškoće i iskušenja, da se potraži i pronade put života bogatijeg sadržajem i vrijednošću?

No, postoji još jedna velika i svijetla točka alpinizma. To je njegov individualno-odgojni momenat. U kolektivnom životu u planini, u borbi za postignućem cilja, u jednom navezu i šatoru, pri jednoj vatri i zdjeli rada se veliko i trajno drugarstvo, nesebična ljubav prema drugu, koji se bori za iste ciljeve. Svi cijene i pamte drugarstvo iz borbe kao nešto, što je neuništivo. I ovo je borba, i ovo je drugarstvo pouzdano i trajnije od života. Drug s istog naveza, iz istog šatora, odsjeka i društva, a na koncu i cijele zajednice postaje čovjek-drug svima, s dubokim i iskrenim shvaćanjem tudi teškoća i svih životnih problema. U istom taktu kucaju srca one dvojice iz istog naveza, šestorice iz istog šatora i dvadesetdvijece iz studentskog alpinističkog odsjeka. Razici će se oni među druge planinare i druga društva, u rudnike, tvornice, bolnice i rodnu polju. Plamen drugarstva upaljen na užetu u nevolji ili u pobjedničkom izlasku iz stijene, nesebična ljubav i uzajamno shvaćanje dati će u njihovu radu na budućim dužnostima neslomljivu volju za izvršenje svih zadataka koje si postave, i produbljenu ljubav prema kolektivu, koji se bori za iste uvrištene ideale. Borbeno prijateljstvo iz mlađih dana i jaka volja za pobjedom svih teškoća, koja se trenirala kroz prevjesne stijene, glatke kamine, snieg, led i oluje u planini, siguran je jamac, da će takav čovjek svladati sve probleme i teškoće budućeg rada i na najtežim mjestima. Takav je čovjek u isti čas lik smionog i hrabrog borca, koji prilikom napada na svoje granice i za najjačeg nevremena drži čvrsto u šaci ubojito oružje za obranu svoje domovine i njezin mirni razvitak. Svi radni ljudi naše zemlje žele da što bolje obrane svoje granice u slučaju napada. No ne zaboravimo koliko je dugačka naša granica baš u planinskim masivima. To je »raison d'être« planinara i alpinista. Tko će bolje i ustajnije na ledenom grebenu u visini, pod najtežim okolnostima učiniti svoju dužnost? Oni koji su taj put i te sve teškoće već prošli i svladali i u toj se borbi već okušali. Sjetimo se partizana-alpinista Cizelja u Sloveniji i njegovih uspjeha pod nevjerojatnim okolnostima. Tu ćemo dobiti najbolji odgovor.

Zivot, stvarnost, napredak i borbu vode ljudi, koji znaju za samoprijegor, neslomljivu volju za pobjedom, užitak na vrhuncu, ljudi koji su davali život, da spase život, ljudi sa svim onim odlikama, koje moraju sačinjavati borce — graditelje nove stvarnosti. Upravo te odlike daje nam kolektivni život u planini i predstavlja se po tome kao sredstvo odgoja novog socijalističkog čovjeka.

Bodovi i „lov“ na rekvizite

U zadnjem dvojbroju našeg časopisa (10—11/50.) imali smo pod vrlo osebujnim naslovom: »Planinari, bodovi i repovi na Triglavu«, kritiku o sistemu bodovanja, koja ne daje pravu sliku rezultata bodova.

U članku je dotaknuta i druga točka, a to je nažalost jagma za rekvizite, koja nema i ne smije imati ništa sa spomenutim bodovanjem. Ne želim sada raspravljati, koliko je ta kritika postigla svoju svrhu, ali bih želio ovu priliku iskoristiti da objasnim barem djelomično svrhu bodovanja, kao i rezultat njegove primjene.

Da bi se dalo vidljivo priznanje najaktivnijim i upozorenje slabijima, osjeća se potreba, da se sekcijski aktivni ili članovi ne svrstaju prema mjestima koja su zauzeli, već prema svojoj aktivnosti u dotičnom mjesecu. Još je važnije, da se može točno ustanoviti, je li cijelokupna ili pojedinačna aktivnost u jednom mjesecu, kvartalu i t. d. pala ili porasla. Grafički prikazi ovih momenata znadu probuditi vrlo živ interes i takmičenje za što veću aktivnost. Naročito je to važno za naša mlađa planinarska društva, planinarske aktive i članove, a bez toga je to vrlo teško bar približno ocijeniti.

O kriteriju, po kojem bi se aktivnost mogla ocijeniti raspravljalio se često puta. Konačno se pokušalo riješiti to pitanje t. zv. bod-sistemom, s time da se odrede bodovi za svu planinarsku djelatnost, već prema svojoj važnosti, odnosno težini. (Možda bi bilo potrebno, da tom kriteriju dademo drugi naziv?). Na taj način bilo je omogućeno svaki mjesec proglašivanje najboljih aktiva prema mjestu koje je postignuto. U zadnje vrijeme dijelili su se aktivima i pojedincima prelazne plakete i pohvale. Najbolji aktivni već su osvojili plakete u trajno vlasništvo.

Da širi sloj članstva smatra da bodovanje povoljno utječe na aktivnost, vidimo iz toga, što su ga kroz kratko vrijeme prihvatile gotovo sva planinarska društva u Zagrebu pa i drugdje.

Kad su grupnici pojedinih aktiva kao inicijativni odbor za bod-sistem dali prijedloge, imalo se u vidu odrediti aktivnost pomoću bodova, a ne da se prema bodovima dijele rekviziti, kako to prikazuje autor spomenutog članka. Može biti da su neki nedovoljno upućeni, to krivo shvatili, jer su se rekviziti dijelili ne samo prema aktivnosti nego i prema potrebama.

Ako bi bodovi i bili krivi za »repove« na Triglavu, i to bi bio u krajnjoj liniji uspjeh.

Koristeći se ovom zgodom upućujem poziv, da ozbiljno razmotrimo, koji bi način bio najbolji za ocjenjivanje, jer bod-sistem nikako ne predstavlja posljednju riječ u takmičenju, (možda vjerojatno i preživjeli način), pa sada treba nešto bolje i novo.

Neki su čak mišljenja da je planinarstvo jedina grana fiskulture, kod koje ne smije biti takmičenja, jer da time trpi kvalitet i sam smisao planinarskoga. U svakom slučaju tu vladaju sasvim oprečna mišljenja. Nama se sva ta pitanja nameću i mi moramo naći načina da ih riješimo. U krajnjem slučaju može se i bod-sistem djelomično izmijeniti, ili čak cijeli princip bodovanja.

Razlozi jagme za planinarske rekvizite predstavljaju drugu točku o kojoj sam u ovom članku htio govoriti.

»Lov« na rekvizite gotovo je sasvim zasebno pitanje. Mi ga sa uspjehom suzbijamo pravilnom raspodjelom rekvizita i evidencijom dijeljenja. Međutim nije tajna, da su se planinarski rekviziti dijelili i društvinama čiji članovi nisu ni imali namjeru planinariti. Zatim ti rekviziti nisu potpuno odgovarali svojoj namjeni, jer su često bili slabog kvaliteta, ne toliko zbog slabog materijala, koliko radi površne i loše izradbe, koja jako skraćuje vrijeme njihova trajanja. To su uglavnom razlozi zašto se osjetilo pomanjkanje rekvizita.

Komisija za rekvizite P. S. H. nije gubila vrijeme. Ispitali su se i izradili propisi i uzorci rekvizita na temelju dosadašnjih naših i stranih iskustava.

Kod planiranja planinarskih rekvizita birao se najzgodniji esortiman artikala, koliko su to mogućnosti dozvoljavale i koji će najbolje odgovarati našim potrebama. Osim toga ima se u vidu, da se u dogledno vrijeme otvoru mala postolarska radionica, u kojoj će se uz vrlo pristupačne cijene stručno i savjesno popravljati gojzerice, pričvršćivati gumeni donovi i t. d. To je važno kada znamo da solidan popravak produžuje trajnost rekvizita. Tom pogodnošću moći će se služiti članovi naših planinarskih društava.

Navedene točke predstavljaju jedno od osnovnih i važnih problema. Uz ta dva pitanja imademo još niz drugih, kao što je vanarmijski odgoj, obuhvaćanje u planinarsku organizaciju što više omladine, pionira, radnika i seljaka, koji su do sada zastupani u daleko preveličnom broju, zatim podizanje kvaliteta naših planinara, idejnost, masovnost, finansijska samostalnost i t. d. Baš zato bilo bi od velike koristi, kad bi se svi ti problemi tretirali pred širim članstvom, jer o uspjehu rješavanja tih problema zavisi čitav daljnji razvitak i tempo našeg planinarstva.

Knjige i časopisi

Prof. dr. Ivo Horvat: Šumske zajednice Jugoslavije

(Osvrt na knjigu)

Koncem prošle godine izašla je iz štampe knjiga pod naslovom »Šumske zajednice Jugoslavije« od poznatog i uvaženog našeg istraživača vegetacije i planinara prof. dr. Ive Horvata.

Prikaz naših šumskih zajednica iznio je isti pisac već ranije u nekoliko navrata i to kako u obliku strogo naučnih publikacija, tako i u obliku stručno-popularnih djela. U Šumarskom priručniku, koji je izdao Institut za šumarska istraživanja u Zagrebu godine 1946., donesen je po prvi put od istoga pisca sustavni pregled šuma čitave Jugoslavije izrađen na osnovi dugogodišnjih istraživanja na terenu, a na zasadama suvremene nauke o biljnim zajednicama (fitocenologije). Od toga vremena pa do danas nastavljeno je intenzivno s istraživanjima šuma Jugoslavije, te su se u taj rad uključili brojni naši stručnjaci, napose botaničari i šumari iz svih republika. Upravo novija istraživanja vršena napose u Hrvatskoj, Srbiji, Makedoniji i Sloveniji donijela su mnogo novih podataka i proširenih pogleda o šumskom pokrovu naše države, tako da se ova nova knjiga, u kojoj su ti podaci uzeti u obzir, može smatrati doista suvremenim i do sada najcjelovitijim prikazom s toga područja. Knjigu je također izdao Institut za šumarska istraživanja.

Na prvim stranicama knjige pisac nas upoznaje s općenitim pojmovima o građi šume kao biljne zajednice, o odnosima šume i staništa t. j. o osnovnim utjecajima klime, reljefa, terena, tla i drugih faktora na građu i razvoj naših šuma, te o važnosti šumskih zajednica kao objekata našeg narodnog gospodarstva.

U nastavku slijedi poglavje o horizontalnom i visinskom raščlanjenju naših šuma, gdje su izneseni naročito zanimljivi podaci o širini i visinskom dosegu pojedinih šumskih pojaseva, te o gornjoj granici šume u različitim planinskim krajevima. Ovo je poglavje naročito zanimljivo za planinare, jer se mogu iz pera odličnog poznavaca solidno upoznati sa odnosima šume u planini i na našim planinskim vrhovima, na koje su odnose sasvim nepovezano moguće na svojim planinarskim turama već obraćali pažnju.

Glavni dio knjige uvodi nas u svestrano poznавanje pojedinih tipova naših šuma, najprije sredozemnih, a zatim kopnenih krajeva. Pisac nas upoznaje sa našim mirisnim dalmatinskim šumama crnike i bora, zatim sa brojnim tipovima hrastovih i grabovih šuma, koje su i po svome sastavu i po raširenju vrlo mnogolike u raznim krajevima naše države. U cjelovitom prikazu

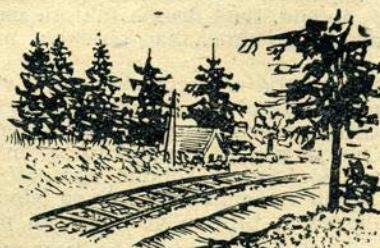
upoznajemo se i sa tipovima naših najnižih poplavnih šuma hrasta lužnjaka, johe, topole i vrbe, zatim sa različitim malo poznatim tipovima, sa gotovo neistraženim šibljacima jorgovana i šimšira u Srbiji i Makedoniji i sl. Posebno su interesantne i za naše planinske krajeve značajne bukove šume, zatim šume gorskog javora i jasena, smrekove šume, zanimljive borove šume u Sloveniji i Makedoniji i t. d. Vanredno su obradene za naše planinske krajeve osobito značajne šume jela i smreke. Njihova obrada osniva se dobrom dijelom upravo na rezultatima najnovijih istraživanja na terenu, a ujedno u cijelosti pokazuju vanrednu originalnost koncepcije osnovane na visokom istraživačkom iskustvu samoga autora. Zanimljive su nadalje šume munjike razvijene na visokim planinskim sustavima Hercegovine i Crne Gore, a također i makedonska planinska šuma molike. Konačno treba istaknuti da je lijepo obrađeno za naše planinare zanimljivo područje klekovine bora i sleča (rododendrona), koje u raznim oblicima nalazimo razvijeno od Slovenije, preko hrvatskih planina i Bosne sve do krajnjih masiva Makedonije.

Općenito uvezvi, knjiga prof. Horvata po sabranome materijalu predstavlja rezultat od nekoliko decenija istraživanja šuma u našim krajevima, što se vidi i po obilnom popisu literature dodanom na kraju knjige. Najveću vrijednost djelo međutim ima po obradi materijala i po načinu izlaganja, jer predstavlja rezultat primjene jedne moderne nauke o biljnom pokrovu, uz upoznavanje odnosa direktno na našem domaćem terenu, a na temelju istraživanja samoga autora i brojnih naših šumarskih i botaničkih stručnjaka. Uz to određivanje tipova naših šuma nema samo naučnu vrijednost, nego i golemu neposrednu vrijednost za privredu i materijalni napredak naše zemlje.

Knjiga je tiskana u Nakladnom zavodu Hrvatske, a ilustrirana je sa 3 slike i crteža u tekstu i 8 tabli fotografskih priloga (21 slika). U prilogu dodana je knjizi geografska karta, koja je po svome sastavu vrlo zanimljiva, te pokazuje rasprostranjenje pojedinih klimom uvjetovanih šumskih područja i pojaseva u Jugoslaviji. Primijetiti se može jedino, da je crtež karte tehnički slabo izведен, pa je karta dosta nepregledna. Vjerojatno je, da bi se istom tehnikom (crno-bijelo) moglo i više postići. Vrijednost knjige to međutim ne umanjuje, jer su objašnjenja u tekstu dovoljno iscrpljiva.

Knjiga prof. Horvata po svome sadržaju treba da dođe u ruke svakog planinara. Šuma i planinarstvo pojmovi su nerazdruživo povezani. No nije dovoljno u šumi tražiti samo ljepotu i užitak, već je potrebno, da svaki planinar uz to što si je svijestan golemog značenja šuma za našu privrodu, upozna i njihovo rasprostranjenje, njihov razvoj, sastav i život pogledom prirodoslovca, jer će tek onda potpuno uočiti sve bogatstvo i mnogolikost šuma naše domovine. Time se sadržaj planinarstva obogaćuje i izgrađuje još jednim prilogom. Za razvoj takovog shvaćanja i takove planinarske kvalitete odlična će knjiga prof. Horvata svakome planinaru moći dobro poslužiti.

Dr. B. Vrtar

VIJESTI

TALIJANSKA EKSPEDICIJA U ANDAMA PERUA

istraživala je te goleme masive više od dva mjeseca. Učesnici ekspedicije bili su Piero Ghiglione (star 68 godina), Giuseppe Girando i Bruno Manghi, koji je s jednom smrznutom nogom bio dopremljen u Limu. Alpinisti su osvojili vrhove Chochani (6035 m), Coropuna (6613 m) i Ampato (6350 m). Za vrijeme jedne veće ture zatekao ih je strahoviti orkan sa snježnom vijavicom.

R.

DALJNA ISTRAŽIVANJA BAFINOVE ZEMLJE

Prošlog ljeta organizirao je Sjeverno-američki arktički institut iz Montréala (Kanada), ekspediciju koja je vršila istraživanja Bafinove zemlje. Bafinova zemlja prostire se na sjeveroistoku Kanade u površini od preko 600.000 km², dok je od Grönlanda dijeli prostrani Bafinov zaljev. Nastanjena je malobrojnim Eskimima, i to samo na obalnom području. Veći dio zemlje sastoji se od samih planinskih masiva, sa kojih se prema moru spuštaju glečerske doline, koje završavaju fjordovima. Iz fjordova uzdižu se kameni vrhunci, koji završavaju stijenama visokim često i preko 1500 m. Ekspedicija, koja je brojila 20 članova, bila je sastavljena od Amerikanaca, Kanadana, Engleza, Norvežana i Švicara. Raspolažala je i avijonom, tako da se transport materijala vršio zračnim putem. Pilot je osim toga poduzimao i izviđačke letove, a prema potrebi snabdijevao je logor živežnim namirnicama. Podijeljeni u manje grupe, članovi ekspedicije vršili su ispitivanja u unutrašnjosti Bafinove zemlje, pa je tako dobiveni bogati materijal iz područja geologije, mineralogije, botanike i zoologije, te vrlo vrijedni crteži za kartiranje tog područja.

L. R.

PLANINARSKA KUĆA NA RAVNOJ GORI — TRAKOŠCAN

Na Ravnoj gori u Hrvatskom Zagorju, udaljena oko 3 sata hoda od željezničke stanice Lepoglava, novo je sagrada planinarska kuća, koju je za vrijeme rata zapalio okupator.

Nova kuća izgrađena je velikim naporom i zalaganjem planinara Varaždina nedaleko garišta stare i to na visini od 671 m.

Podizanje ovog planinarskog objekta predstavlja primjer velike agilnosti koju dokazuju i cifre: dano je 6237 dobrovoljnih sati nekvalificirane radne snage u vrijednosti od Din 76.926.— i 3133 dobrovoljna radna sata kvalificirane radne snage u vrijednosti od Din 68.906.—. U radu su prednjačili omladinci, a naročite su poteškoće bile kod prijevoza i prenosa građevnog materijala na mjesto gradnje.

Čitava gradnja kuće stajala je oko Din 500.000.—, a potpuno je dovršena dne 10. lipnja 1950.

Svečanom otvorenju 11. lipnja 1950. prisustvovali su predstavnici narodne vlasti, Planinarskog saveza Hrvatske, planinara iz NR Slovenije i po više članova planinarskih društava: Čakovec, Slav. Brod, Kaštela Sućurac, Karlovac, Sisak, Jastrebarsko, Ivanec, Križevci, Krapina, Bjelovar, Ogulin, te planinarskih društava »Grafičar«, »Sljeme« i »Prijgorac« iz Zagreba. Osim toga bilo je prisutno vatrogasno i ribarsko društvo iz Varaždina.

Planinarska kuća na Ravnoj gori građena je kao jednokatnica; u I. katu nalaze se dvije spavaonice sa 42 ležaja, a u prizemlju jedna sa 4 kreveta, zatim blagovaonica, kuhinja i stan opskrbnika. Kuća je smještena blizu vrha, odakle puca široki vidik na gorovitu krajinu Hrvatskog Zagorja, Sloveniju i prostranu ravnicu oko Drave.

Premda je ova planina relativno niska, ima sasvim visokogorski karakter, kojeg pojačavaju vrletne stijene i tornjevi sjevernih padina.

Ing. K.

Na podnožju Ravne gore nalazi se stari dvorac Trakošćan na obali istoimenog jezera. Hotelsko poduzeće »Trakošćan« raspolaže sa 36 hotel-skih ležaja i 60 ležaja za grupne posjete. U oči Dana republike otvorena je ovdje prva zimska sezona, a u hotelu imaju članovi sindikata 25% popusta. Rezerviranje soba vrši se 15—20 dana prije dolaska kod Hotel-skog poduzeća Trakošćan, pošta Bednja. Veće najavljenе grupe prevozi poduzeće kamionom sa željezničke stanice Lepoglava, a iz Varaždina polazi svakog dana autobus u 14,30 sati i stiže u Trakošćan oko 16,30 sati. Autobusna stanica nalazi se u Varaždinu kod hotela »Janje«.

PD »GRAFIČAR« OSNOVALO JE ALPINISTIČKI ODSJEK

Planinarsko društvo »Grafičar«, jedno od najmladih društava u gradu Zagrebu, osnovalo je ovih dana, uz Sekciju vodiča (izletničku), Alpinistički odsjek, u koji se prijavilo do sada 12 pripravnika. Za pročelnika izabran je drug Voćanec, dok će drug Slavo Brezovečki pomoći stručnim radom. Grafički radnici dali su u nedavnoj prošlosti našem alpinizmu više vrlo dobrih alpinista, pa se je nadati, da će A. O. »Grafičara« raditi uspješno.

OSNOVANO PLANINARSKO DRUŠTVO U OPATIJI

Na prijedlog inicijativnog odbora planinara i skijaša Opatije, osnovano je planinarsko društvo. Na osnivačkoj skupštini, kojoj je prisustvовало preko 60 planinara i skijaša Opatije, a koja se održala 11. XII. 1950. godine, izabran je upravni odbor društva. U njega su ušli istaknuti i dobro poznati planinari i skijaši Opatije. Između ostalog na osnivačkoj skupštini zaključene su smjernice za rad društva. Novoosnovano društvo koje još nije postojalo u Opatiji do bilo je prostorije i kancelarijski pribor te potreban inventar od Gradskog narodnog odbora Opatije.

